

LATVIJAS UNIVERISĀTES
MEDICĪNAS FAKULTĀTES
VESELĪBAS ZINĀTŅU BAKALaura MĀSZINĪBĀS
STUDIJU PROGRAMMA

**INDIVĪDU PIEREDZE NETRADICIONĀLĀS
MEDICĪNAS PRAKSĒ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Ilga Parfenko**

Stud. apl. 040032

Darba vadītājs: PMG zin.ast. N.Lobova

RĪGA 2007

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma: "Indivīdu pieredze netradicionālās medicīnas praksē". Darbs tika veikts no 2006.g. novembra līdz 2007.g. aprīlim. Darba mērķis bija noskaidrot kāda ir indivīdu pieredze ārstējoties ar alternatīvās medicīnas speciālistu palīdzību. Izmantota tika Keitas Ēriksones māsu teorija par rūpēm. Lai realizētu mērķi, veikti šādi uzdevumi: izpētīti un analizēti teorētiskie materiāli par netradicionālās medicīnas ārstēšanās metodēm, kā arī veiktas un analizētas intervijas ar indivīdiem, kuriem ir hroniskas un onkoloģiskas saslimšanas. Pētījums - kvalitatīvais, un izmantota pusstrukturēta – fenomenoloģiskā metode. Pētījuma dalībnieki tika izvēlēti pēc tipiskā gadījuma metodes.

Analizējot aptaujas rezultātus, tika noskaidrota indivīdu attieksme ārstējoties pie netradicionālās ārstēšanas speciālistiem.

Atslēgas vārdi

Indivīds, pieredze, attieksme, dziedniecība, homeopātija, meditācija, tautas dziedniecība.

ABSTRACT

The theme of this bachelor's thesis is „Experience of individuals in practice of unconventional medicine”. The thesis was written during November 2006 - April 2007. The aim of this thesis was to establish the experience of different individuals that have sought for the help of specialists of unconventional medicine. During the research the nursing theory of Katie Erikson on caring was used. To achieve the aim, the following tasks were performed: the theoretical materials on treatment methods of unconventional medicine were researched and analysed, as well as interviews with individuals having chronic and oncology illnesses were made and analysed. The research is qualitative and the method used is half-structured – phenomenological method. The participants of the research were chosen according to the typical random selection method.

By analyzing results of the questionnaire the attitude of individuals that have undergone the unconventional medical treatment was established.

Keywords

Individual, experience, treatment, homeopathy, meditation, folk medicine, attitude.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	6
Ievads.....	8
1. Teorētiskā daļa.....	11
1.1. Keitas Ēriksones – rūpju teorijas modelis saistībā ar indivīdu.....	11
piederzi netradicionālās medicīnas praksē	
1.2. Vēsturiskais ieskats dziedniecībā.....	14
1.3. Dziedniecība.....	17
1.4. Dziednieki.....	19
1.5. Dziednieciskās rotas – ornamentu.....	22
1.6. Latviešu buramie vārdi.....	25
1.7. Svētvietas.....	27
1.8. Koka nozīme dziedniecībā.....	29
1.9. Medus terapija.....	30
1.10. Homeopātija.....	31
1.11. Meditācija.....	33
2. Praktiskā daļa.....	35
2.1. Pētījuma metodoloģija.....	35
2.2. Psiholoģiskais respondentu raksturojums.....	36
2.3. Pētījuma rezultātu un analīze.....	37
Secinājumi.....	41
Izmantotā literatūra un avoti.....	42
Pielikumi.....	45
1. pielikums. Iestādes atļauja pētījumam.....	46
2. pielikums. Intervijas jautājumi.....	47
3. pielikums. Intervijas ar respondentiem identificētās satura vienības	48
kategorijas un jēdzieni	
4. pielikums. Raganu tiesa.....	50
5. pielikums. Debesu grāmatas.....	51
6. pielikums. Dziedniecības metode.....	52
7. pielikums. Dziednieka darba vieta.....	53
8. pielikums. Latviešu aizsargornaments.....	54
9. pielikums. Buramie vārdiņi.....	55
10. pielikums. Pokaiņu svētvietas.....	56
11. pielikums. Dziednieciskais koks.....	57

12. pielikums. Medus.....	58
13. pielikums. Homeopātijas pamatprodukts.....	59
14. pielikums. Meditācijas rituāls.....	60
15. pielikums. Dokumentārā lapa.....	61

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

Akupunktūra	Adatu dziedniecība (32, 34. lpp.).
Alopātisks	Visas tradicionālās ārstēšanas metodes, kurās saskata principu „ārstē ar pretējo” (32, 41. lpp.).
Astrāls	Tāds, kas attiecas uz zvaigznēm (32, 76. lpp.).
Dimensija	Laikmeta ātruma mērvienība (32, 161. lpp.).
Hiromantija	Zīlēšana pēc rokas līnijām (32, 287. lpp.).
Homeopātija	Ārstēšanas metode, kuras pamatā ir uzskats, ka slimība novēršama ar līdzekļiem, kas lielākās devās paši var izraisīt šai slimībai līdzīgas parādības (32, 289. lpp.).
Iracionāls	Tāds, ko nevar izteikt ar loģiskiem jēdzieniem un spriedumiem (32, 318. lpp.).
Iridodiagnostika	Sena metode, kad veselības stāvokļa diagnosticēšana notiek pēc acs varavīksnes apvalka (32, 318. lpp.).
Joga	Cilvēka psihi un organisma fizioloģisko procesu vadīšana un pilnveidošana (teorija, metode un prakse), kuras mērķis ir sasniegt augstākus psihiskos stāvokļus (32, 325. lpp.).
Kabalistiski	Skaitļu zinātne (32, 325. lpp.).
Kosmogonisks	Astronomijas nozare, kas pēta kosmisko ķermeņu, to sistēmu izcelšanos un attīstību (32, 398. lpp.).
Meditācija	Koncentrēšanās sevī (32, 458. lpp.).
Mentāls	Tāds, kas saistīts ar domāšanu, prātu, uztveri (32, 463. lpp.).
Mēlenes	Bārkstis villaines malās (10, 274. lpp.).

Netradicionālā dziedniecība	Veselības aprūpes prakse, pieredze un darbība pirms zinātnes pielietošanas (1, 8. lpp.).
Panaceja	Brīnumlīdzeklis, brīnumzāles (32, 537. lpp.).
Pašsugēstija	Pašiedvesma (32, 757. lpp.).
Poliflors	No dažādām augu sugām nests nektārs (28, 54. lpp.).
Relaksācija	Atslābināšanās, nomierināšanās; sasprindzinājuma noņemšana (32, 649. lpp.).
Sugēstija	Tāda iedarbošanās uz cilvēku, kas viņā izraisa noteiktu psihisko stāvokli, dažkārt pretēji viņa gribai, apziņai (32, 757. lpp.).
Vitālie spēki	Dzīves spēja; dzīvotspēja (32, 851. lpp.).

IEVADS

Es spēju sevī labo un ļauno iepazīt:
Savus grēku darbus un tikumus,
Taisnību savu un pretlikumību,
Es varu tiesāt un pats tikt tiesāts,
Es cauri dzimšanai un nāvei eju,
Cauri draudzībai un ciešanām,
Cauri debesīm un ellei,
Un ceļa galā apzinos es,
Ka eksistēju visā un viss ir manī....

Hazrats Injats Khans.

Jau bērnībā kāds traģisks notikums bakalaura darba autorei licis aizdomāties, kāpēc cilvēkam ir jāmirst. Pasakās notiek brīnumi. Stikla kalnā gadiem ilgi gul princese un pamostas no prinča skūpstā, kurš zelta zirgā uzjāja pie viņas. Sniegbaltīti noindē ar ābolu, bet atrodas labā feja, kas viņu atdzīvina. Kāpēc autore brālīš no tik daudziem skūpstiem nepamodās un kāpēc vairs nebija iespējas atkal skriet, spēlēties un kašķēties?

Cilvēki meklē dažādas iespējas savas veselības uzlabošanai, dzīves situāciju sarežģītumu risināšanai. Viņi vēršas pie ārstiem, psihologiem, dziedniekiem, homeopātiem un citiem alternatīvās ārstēšanas speciālistiem. Viss ir atkarīgs no informācijas un ticības, kur katrs nolemj griezties.

Kas tad tomēr ir netradicionālā medicīna? „Tā ir veselības aprūpes prakse, pieredze un darbība pirms zinātnes pielietošanas”. Līdz 19. gs. sākumam gandrīz visa medicīna uzskatāma par netradicionālo, un zinātniskais materiālisms bija tas, kas izdarīja apvērsumu veselības aprūpes teorijā un praksē. Jaunā pieeja visus paņēmienus pakļāva eksperimentālam un statistiskam apstiprinājumam. Tika uzsvērti fakti, pierādāmas cēloņsakarības un nonievātas emocijas un intuīcija, apsmejojot visu to, kas nepakļāvās „izmērīšanai”, nepieļaujot, ka var būt arī tādas parādības, kuras izskaidrot nebija iespējams. Netradicionālā medicīna izmantota visos laikos un kultūrās, tomēr labas veselības izpratne bijusi visiem vienāda – fiziska, psiholoģiska, morāla un garīga labklājība. Dzīve tika definēta kā ķermeņa, apziņas, saprāta un dvēseles vienība, kurā morālais un garīgais aspekts ir uzsvērts un akcentēts (1).

„Pašlaik sabiedrībā, kurā ir veiksmīga zinātniskās medicīnas attīstība un tās lietošanas pieredze, rodas interese par emocionālo, garīgo un iracionālo veselības aspektu, tiek veidotas vietējās netradicionālās veselības aprūpes sistēmas un pārņemta arī Ķīnas, Japānas un citu valstu pieredze” (2, 42. lpp.).

Nesteidzīgā un personīgā alternatīvās ārstēšanas darbinieka ieinteresētība un uzmanība, kas pievērsta pacienta vispārējam dzīves veidam - diētai, atpūtai, fiziskai darbībai un garīgiem faktoriem - apmierina cilvēka vēlēšanos būt saprastam. Ticība, ka speciālists var izsaukt vitālos un pat kosmiskos spēkus, lai atjaunotu pacienta paša prasmi kļūt veselam, iedveš cilvēkā pārliecību par izveseļošanos (1).

Bakalaura darba autore uzskata, ka netradicionālām un zinātniskām medicīnas metodēm vajadzētu pastāvēt paralēli. Tās varētu arī integrēties viena otrā, tomēr šādā variantā tām pastāv iespēja degradēties. Nedrīkst noliegt netradicionālo medicīnu, kas ir izturējusi ļoti ilgu laika pārbaudījumu un joprojām ir cilvēku atzīta un izmantota, tāpat kā nedrīkst noliegt savus priekštečus – vecākus, vecvecākus.

Kas nodarbojas ar netradicionālo medicīnu?

Tie ir speciālisti, kas apguvuši citu kultūru, proti, netradicionālās ārstēšanas metodes. Tagad, kad medicīna ir sastapusies ar cita līmeņa slimībām, tādām, kas skar ne tikai fizisko miesu, bet daudz ko komplicētāku, cilvēks sastopas ar enerģētiskā, mentālā jeb astrālā ķermeņa slimībām. Mediķi ir spiesti atzīt, ka tā ir patiesība, jo, piemēram, tādas slimības kā AIDS, hroniskā noguruma sindroms, vairākas onkoloģiskas slimības un citas vainas nav tikai fiziskā ķermeņa slimības. Šajos gadījumos ar panākumiem var izmantot tādas Ķīnā populāras metodes, kas ir virzītas uz enerģijas cirkulācijas regulēšanu, kas cilvēku apmāca pareizi elpot, regulēt saiknes starp orgāniem un funkcionālām sistēmām (2).

Ir zināms, ka ir tādi patoloģiski stāvokļi, kurus var veiksmīgi ārstēt ar reliģiju, meditāciju un jogu. „Tāpēc arī Latvijā speciālisti ir apguvuši visdažādākās metodes, kuras ir cēlušās gan Ķīnā, gan Japānā, gan citur. Viņi ar labiem panākumiem pielieto arī medicīnisko astroloģiju. Jāpiebilst, ka tā nav tā astroloģija, ko pielieto zīlēšanas salonos, bet gan nopietna zinātne” (3, 172. lpp.).

Daudzus gadus strādājot medicīnas iestādēs, darba autore saskārusies ar netradicionālās ārstēšanas sekām. Kāds no pacientiem ar prieku stāstījis, kā tā palīdzējusi atgūt iepriekšējo veselības stāvokli, kāds izstāstījis radu vai draugu piedzīvojumus par alternatīvās ārstēšanās rezultātiem, bet vairākos gadījumos bijušas negatīvas atsauksmes. Šī tēma par netradicionālās ārstēšanās sekām liek aizdomāties ārstiem, māsām, jo saskarsme ar šiem pacientiem ir emocionāli smaga. Ārsti protestē par iejaukšanos pacienšu veselības stāvoklī alternatīvās ārstēšanas speciālistiem, jo pacientu stāvoklis, pēc šādas ārstēšanas, bieži ir bezcerīgs. Tēma par netradicionālo ārstēšanos ir ļoti aktuāla gan sabiedrībā, gan starp medicīnas darbiniekiem. Viedokļi ir dažādi, daži ārsti neprotestē par apmeklējumiem pie alternatīvās ārstēšanās speciālistiem, bet tomēr lielākā daļa medicīnas darbinieki ir pret šiem ārstēšanas veidiem. Ko domā paši pacienti, kuru dzīves ceļš ir aizvedis pie šiem

speciālistiem? Darba autore veica izpēti starp indivīdiem, kuri ir izmantojuši netradicionālās medicīnas ārstēšanās veidus (4, 5).

2004. gadā SKDS veica pētījumu par netradicionālās medicīnas pakalpojumu izmantošanu Latvijā. Intervijā piedalījās 1012 respondenti, kuri bija Latvijas pamatiedzīvotāji. Pētījuma apkopojums pierādīja, ka 1/3 respondentu izmanto netradicionālās medicīnas pakalpojumus. Lielākais respondentu skaits, kuri izmanto šos ārstēšanās veidus, bija sievietes, kā arī dominēja augstākās izglītības pārstāvji (37).

Bakalaura darba izvirzītais pētniecības **mērķis** - analizēt indivīdu pieredzi, netradicionālās medicīnas pielietošanas gadījumu rezultātus.

Darba uzdevumi:

1. Analizēti literatūras dati par netradicionālās medicīnas virzieniem.
2. K.Ēriksones teorijas saistība ar netradicionālās medicīnas izmantošanu aprūpē.
3. Intervēti onkoloģijas un hronisku slimību pacienti, kuri izmantojuši netradicionālās ārstēšanās metodes.
4. Apkopota un analizēta iegūtā informācija.
5. Veikti secinājumi.

Pētniecības jautājumi.

1. Kādus netradicionālās medicīnas pakalpojumus respondenti izmanto?
2. Kāpēc nolēma izmantot netradicionālās medicīnas speciālistu palīdzību?
3. Vai ir kādi ieteikumi Latvijas iedzīvotājiem par netradicionālās medicīnas pakalpojumu izmantošanu (ārstēšanu)?

Darba metode: kvalitatīvā – fenomenoloģiskā izpētes metode, ar kuras palīdzību tiek aprakstīta to indivīdu pieredze, kas izmantojuši netradicionālos ārstēšanās veidus.

Pētījuma objekts: onkoloģijas un hronisku slimību pacienti.

Pētījuma subjekts: pacientu pieredze ārstējoties ar alternatīvās medicīnas metodēm.

Pētījuma norises vieta: ģimenes ārsta prakse.

1. TEORĒTISKĀ DAĻA

1.1. Keitas Ēriksones – rūpju teorijas modelis saistībā ar indivīdu pieredzi netradicionālās medicīnas praksē

Šis modelis sniedz iespēju teorētiski analizēt indivīdu pieredzi netradicionālās medicīnas praksē. Modeļa pamatjēdzieni ir cilvēks, veselība un aprūpe.

Cilvēks tiek apskatīts kā būtne, kas ir nepārtrauktā mijiedarbībā ar Dievu un citiem cilvēkiem. Teorētiķe uzskata, ka dvēseles ciešanas var izraisīt slimības. Mūsu laikmetā slimības ir pārvērtušās par dzīvesveidu: pārgurums, depresija, pārmērīga rosība, nepilnvērtības izjūta, agresivitāte, sarūgtinājuma pilna konkurence, naidīgums, bailes, panākumu meklēšana par katru cenu. Sašķobīts cilvēkā daudz kas būtisks: audzināšana, sociālais klimats, cilvēciskās vērtības, reliģijas (6).

Tāpēc K.Ēriksone uzskata, ka cilvēks ir dinamisks veselums, kas sastāv no iekšējā kodola un ārējā apvalka. Kodols ir cilvēka iekšējā būtība (prāts, apziņa, zemapziņa), bet apvalks ir pats ķermenis. Cilvēks ķermeni var nomazgāt, sasmērēt ar dārgiem krēmiem, sasmaržoties ar dārgām smaržām, bet no tā dvēseles ciešanas neremdēsies. Dvēseles ārstēšana nozīmē daudz vairāk, tāpēc teorijā secināts, ka cilvēkam jā rūpējas par savu kodolu vairāk kā par apvalku. Cilvēka ķermenis un viņa psihe jeb dvēsele ir vienota realitāte. Saskaņā ar reliģiju dvēsele cilvēka ķermenī iemitinās ar pirmo elpas vilcienu, "gaiss" ir tas gars jeb spēks, kas cilvēkā veido subjekta īpašības. Cilvēka ķermenī saplūst visi pavedieni, kas mūs vieno ar sabiedrību, dabu un sev līdzīgiem. Tā arī teorijā tiek aprakstīts jēdziens "citi", attiecinot uz Dievu (abstraktais "cits") un cilvēkiem: radiem, draugiem (konkrētais "cits"). Kā tilts starp šiem jēdzieniem ir mīlestība (35).

Kas ir mīlestība? Definīciju un pieņēmumu ir ļoti daudz, bet šīs teorijas iespaidā diplomdarba autore atklāj, ka vislabākais pieņēmums būtu uzskatīt mīlestību par savdabīgu apļveida procesu, jo arī sevis paplašināšana ir evolucionārs process. Kad cilvēks veiksmīgi paplašinājis savas robežas, viņš ir izaudzis līdz plašākam esamības stāvoklim. Tādejādi mīlestība ir sevis attīstīšanas akts pat tad, ja tās mērķis ir kāda cilvēka izaugsme. Tas notiek, tiecoties pretī evolūcijai, kuru cilvēki paši attīsta (7).

Ēriksone savā teorijā liek uzsvaru uz pacienta veselību. Veselība ir cilvēka veseluma stāvoklis – vienotība starp garīgo un psihisko dimensiju. Dzīvi padara grūtu tas, ka saskaršanās ar problēmām un to risināšana ir sāpīgs process. Tikko cilvēkam rodas problēmas sadzīvē, tiek izjaukta līdzsvarotība starp garīgo un psihisko dimensiju. Stāvoklis, kas nepārtraukti mainās, mainoties apkārtējai videi. Rūpes par veselību ir nepietiekamas, un to ietekmē gan dažādas grūtības, gan arī domāšanas un tradīciju inerces (6).

Cilvēks apmeklē ārstu tikai tad, kad sāk just organismam nelabvēlīgas pārmaiņas, un arī vēl tad vispirms palīdzību meklē citur. Cilvēkiem biežāk vajadzētu doties pie ārsta uz profilaktiskajām apskatēm. Tie, kam veselības pārbaudes viņu darba specifikas dēļ ir obligātas, ir spiesti iet pie ārsta. Savukārt arī medicīnas darbiniekiem nav motivācijas aktīvi darboties, lai cilvēki nāktu uz profilaktiskajām apskatēm. Teorētiski ārsti piekrīt, ka profilaktiskā medicīna ir visa pamats, ka tā samazina saslimstību, tā samazinot arī izmaksas, taču dzīvē tā īsti par to neviens nerūpējas (8).

Veselība sevī ietver ne tikai fizisko aspektu, bet arī labsajūtu un labklājību. Veselība ir nepārtraukts personas labsajūtas stāvoklis, kas pakļauts nepārtrauktai iekšējās un ārējās vides konstantai iedarbībai (6).

Ēriksone uzskata, ka rūpes ir spēle. Rūpes ir viena no cilvēka uzvedības izpausmēm. Katrs cilvēks izrāda rūpes par citiem. Rūpēties par sevi, par savu tuvāko ir viena no sociālajām normām. Kad cilvēki uzskata, ka rūpējas par kāda garīgo izglītošanu vai vienkārši ķermeņa kopšanu, tas viss ir kā spēle. Rūpējoties par citu, jāievēro, lai netiktu viņam nodarīts pāri, jo bieži cilvēks, gribēdams labu, nodara savam tuvākajam ļaunu. Ļoti jāiedziļinās viņa vajadzību nepieciešamībā, lai neaizskartu viņa "ES". Kā pieņēmumu par rūpēm Ēriksone min dalīt kaut ko ar citiem. Šajā jēdzienā – dalīt - ļoti labi atspoguļojas spēle gan no pacienta viedokļa, gan spēlē iesaistītajiem dalībniekiem. Galvenais, lai spēles noteikumos abas puses sasniegtu gandarījumu. Spēle – rūpes - mērķis ir veselība (36).

Tiklīdz indivīdā izmainās līdzsvars starp fizisko, garīgo un psiholoģisko stāvokli, viņš sāk meklēt palīdzību pie profesionāliem ārstniecības pārstāvjiem. Pie kā indivīds griezīsies, ir atkarīgs no personīgās, draugu un paziņu iepriekšējās pieredzes. Ja indivīdam ir zināmi nelabvēlīgi fakti par tradicionālo medicīnu, viņš meklēs palīdzību netradicionālās medicīnas ārstēšanas iestādēs. Nelabvēlīgie fakti tradicionālās medicīnas iestādēs ir garās pieraksta rindas pie ārsta, ilga gaidīšanas periods uz izmeklējumiem, kā arī lielās samaksas par konsultācijām. Netradicionālās medicīnas palīdzība ir ātrāk pieejama un tā neizmaksā brīnumaini lielu naudu. Šis palīdzības efekts tiek sniegts gandrīz neizejot no kabineta (8).

Vai pacients nespējējas ar savu veselību, ejot pie dziedniekiem un nekonsultējoties ar ārstu par savu veselības stāvokli, lietojot homeopātiskās zāles (bez ārsta ieteikuma), pielietojot "tantiņu" tautas līdzekļus? Darba autore uzskata, ka uz likmes likta – dzīvība. Bieži no pacientiem var dzirdēt, ka dziednieks iesaka nelietot zāles, kuras ir izrakstījis ārsts. Konstatējot slimību, dziednieks nesūta pacientu pie ārsta. Šajos gadījumos veidojas saistība Ēriksones teorijā - rūpes par veselību ir kā spēle ar savu dzīvību un likteni.

Indivīdi dodas pie netradicionālās ārstēšanas speciālistiem ne tikai tādēļ, lai ārstētu savas slimības. Viņi arī vēlas atbrīvoties no "pieburtām" kaitēm un noskaušanas, kā arī

izskaidrot noslēpumainas parādības, ar kurām dažkārt saskaras ikviens cilvēks. Viņi grib būt bagātāki, laimīgāki un veiksmīgāki, grib pārvarēt šķēršļus savā dzīves ceļā, saņemot vērtīgu padomu sarežģītās situācijās, iegūt ticību sev un spēku, kas ļauj pārvarēt grūtības. Šiem speciālistiem ir spēja psihiski un enerģiski ietekmēt citus cilvēkus (6). Ēriksones teorijas saistās rūpju izpausme kā spēle, kurā tiek pielietotas gan mācīšanās ceļā iegūtās metodes, gan dotās "no dabas" (35).

Ik reizi, kad indivīda veselībā ir pārmaiņas, tām ir jāpielāgojas ar visu būtību, ar visu personu, ne tikai atveseļojot kādu slimu vai ievainotu daļu. Tas ir, cik labi cilvēks ir spējīgs pielāgoties, daļēji atkarīgs no viedokļa, kas šim cilvēkam ir par sevi. Šis pašviedoklis ir viņa "sevis apzināšanās jēdziens". Te nav runa par pašapziņu vai pašpaļāvību, vai pašpārliecību, bet pašsajūtu – cilvēka fiziskā un psihiskā stāvokļa atspoguļojumu – pašpsihi (9).

Tomēr katram ir savs ceļš un sava izvēle, ko darīt. Ir taču vienalga, kā tiec vesels- ejot pie dziednieka, nodarbojoties ar jogu, budismu, auksta ūdens terapiju utt. vai vienkārši lūdzot Dievu – galvenais iemācīties nekaitēt savam ķermenim un garam, būt veseram. Atcerēties, ka tikai veselā miesā var būt vesels gars (10)!

Būtībā jau katrs pats sev varētu būt dziednieks, tikai līdz šādai atziņai ir jānonāk - viens to varbūt sapratīs pāris gadu laikā, citam būs vajadzīgs viss mūžs. Svarīgi ir, lai katra dzīvē ir ticība, cerība un mīlestība (11, 7. lpp.)!

1.2. Vēsturiskais ieskats dziedniecībā

Netradicionālās medicīnas pirmsākumi meklējami jau pirmatnējās tautās, kas izpaudās to ticībā maģiskajiem spēkiem un dažādām burvestībām. Nav tādas tautas, kas to nepazītu. Pirmsākumos netradicionālā medicīna tika balstīta uz cilvēka vēlmi ietekmēt dzīvi pēc sava prāta, un to grūti atdalīt no reliģijas, jo tā balstījās uz tiem pašiem principiem (12).

Viduslaikos māņticība bija obligāta: valdīja uzskats, ka tikai tas ir uzticams baznīcas kalps, kas tic raganu, nešķīstā gara un sātana esamībai. Neticība nozīmēja apšaubīt baznīcas autoritāti, jo baznīca atzina ļauno garu esamību un tajā pašā laikā aizliedza maģisko zīmju lietošanu (13).

Ar laiku reliģija nošķīrās no dziedniecības un it kā pacēlās augstāk, turpretī dziedniecība nolaidās zemākā līmenī, bet tās joprojām viena no otras turpināja aizņemties dažādus paņēmienus. Dziednieku sākotnējā darbība galvenokārt tika virzīta uz cilvēku psiholoģisko ietekmēšanu, šim nolūkam noderēja viss, ko uzskatīja par apslēptu spēku uzturēšanās vietu vai objektu. Dziednieku galvenais uzdevums bija nodrošināt cilvēku pret dažādiem ļaunumiem, šim nolūkam noderēja gan neaizskaramu priekšmetu un vietu kategorijas, gan arī citi līdzekļi: lūgšanas, vārdošana un citi burvības akti. Visas šīs darbības viesā cilvēkos bijību, dziednieki tika uzskatīti par velna kalpiem, tos sauca par raganām un burvjiem (14).

Šo mītu labprāt uzturēja arī reliģijas pārstāvji, kas gadsimtu garumā to izmantoja, ne tikai lai izrēķinātos ar pašiem dziedniekiem, bet arī ar citiem sev nevēlamiem subjektiem, apvainojot tos burvestībā un rīkojot dažādas raganu tiesas (sk. 4. pielikumu).

„Tomēr viduslaiku cilvēku vidū joprojām dzīvoja sentēvu gudrības pazinēji, zāļu gatavotāji un burvju vārdu pratēji, kurus garīdznieki neieredzēja un vajāja, bet tauta slepeni godināja” (14, 102. lpp.).

Laika gaitā sāka iezīmēties zināma specializācija. Parādījās cilvēki, kuru vienīgais mērķis bija vara, kuri ar jebkādiem paņēmieniem centās pierādīt, ka viņi zina visu un ka viņiem vienmēr ir taisnība. Triki, krāpšana, dažādi inscenējumi un provokācijas, tās bija neatņemamas šo cilvēku ikdienas prakses sastāvdaļas. Viņiem bija neizdevīgi noliegt, ka eksistē no viņiem neatkarīgi spēki, tad neveiksmes gadījumā nebūtu uz ko novelt vainu. Viņiem galvenais bija nezaudēt citiem psiholoģiski, lai kas arī nenotiktu (15).

Šī specializācija, lai arī novērojama dažu iezemiešu cilšu burvju vidū, kā arī citas mazākas specializācijas mūsdienās vairs nepiederas pie netradicionālās medicīnas. Kā specializācijas, kas nākušas no senatnes un joprojām ir aktuālas šodien, varētu tikt minētas trīs, tie ir vārdotāji, dziedinātāji un zīlnieki, kam vēlāk pievienojās austrumu medicīnas elementi (14).

Visas šīs tendences vēstures gaitā nav gājušas secen arī latviešu tautai, lai cik neticami tas šķistu, bet savā laikā viņi bija pazīstami arī kā burvju un vārdotāju tauta.

No Dionīsija Fabrīcija hronikas, kas rakstīta septiņpadsmitā gadsimta sākumā, uzzinām, ka latviešu ciltis kaislīgi nododas pūšļošanai un burvestībām. Daži audzina mājās pūķus, citi baro milzu lieluma čūskas, kas zog pienu kaimiņu lopiem. Savukārt itāliešu ceļotājs Gvanīni savās piezīmēs min neticamo faktu, ka visas gados vecākās sievietes Vidzemē esot bijušas raganas. Ar burvju mākslām nodarbojušās arī augstāko kārtu dāmas, kuras šīs prasmes pārmantojušas no savām auklēm. Latvieši pat baidījušies no daudzajiem tautas brāļiem, kurus saukuši par zintniekiem, sāls pūtējiem vai burvjiem. Daugavpils jezuītu kolēģija 1670. gadā pat ziņoja, ka šajā novadā "burvju trakums" esot bijis tik nevaldāms, ka mātes baidījušās par savu bērnu dzīvībām (16).

„Rožu, čūsku, uguns, asiņu, ļaunuma vārdi; vārdi „lai vilks nenāk pie lopiem”, vārdi „lai nesāp, perot ar žagariem” – šī ir tikai neliela daļa no buramvārdiem, kuri bija mūsu vecvecvecvecmāmiņu zināšanu pūrā. Rozes, drudža, kā arī dažādu psihisku slimību ārstēšanai lietoja arī it kā nesakarīgas vārdu formulas – kaut vai visiem zināmo abracadabra” (17, 27. lpp.).

Šos kabalistiskos tekstus, kas nākuši no senajā pasaulē pazīstamajām lielajām burvju grāmatām, uzrakstīja uz papīra un deva slimniekam vai nu norīt, vai arī uzkāra viņam kaklā. Vājpātības ārstēšanai izmantoja formulu, to rakstot dažādos grafiskos izkārtojumos. Mežotnes Bērtuļu mājās šim mērķim 18. gadsimtā pat izgatavoja īpašu burvju galdiņu, kurā šie vārdi bijuši iegrebtī (šis interesantais priekšmets bijis aplūkojams Rīgā 1896. gadā lielajā izstādē). „Uz tā gatavojuši mīklu, ko, krāsni izceptu, devuši slimajam ēst. Lai galdiņš nezaudētu burvju spējas, neviens nedrīkstējis tajā iegrebtos burvju vārdus izlasīt” (13, 21. lpp.).

Vārda maģiskajam spēkam tic arī daudzi mūsu laikabiedri, tomēr mūsu senčiem, tāpat kā citām senajām tautām, šī pārliecība bija viens no maģijas pamatpostulātiem. Cilvēka vārds (ar to izprotot gan paša cilvēka vārdu, gan arī jebkuru viņa izteikto vārdu) ir tieši tāda pati personas sastāvdaļa kā jebkurš ķermeņa orgāns. Vārdam visās maģijas sistēmās ir īpaša nozīme, jo tas asociējas ar darbību. Kaut ko pateikt nozīmēja jau to izdarīt. Jāpiemin, ka tieši vārds bija personas nozīmīgākais īpašums, kas bija rūpīgi jāsargā (16).

Lai buramvārdi sasniegtu mērķi, būtiska nozīme bija arī tam, kā tos pasaka. Mūsu senči ticēja, ka katrs vārds ir jāizsaka pareizi, ievērojot pareizo intonāciju un īpašo, slepeno ritmu. Būtībā maģiskās ceremonijas panākumi bija atkarīgi no tā, cik precīzi tiks pateikta formula. It sevišķi ārstēšanā burvju vārdi bija arī saistīti ar pašsugestiju, lai iedarbotos, tiem vispirms bija jānotic (18).

Zīlēšana, ārstēšana un vārdošana vēl pirms pāris gadsimtiem bija visai riskants pasākums, kura dēļ viegli varēja nonākt uz sārta. Tāpēc lielāko zināšanu daļu burvji mirstot nodeva mutvārdos. Tomēr vēl pagājušā gadsimta sākumā daudzās Latvijas lauku mājās bija saglabājušās tā sauktās "melnās" un arī "debesu" grāmatas – vārdu un dažādu formulu krājumi, kurus mūsu senči turēja lielā slepenībā un mirstot nodeva glabāšanai nākamajai paaudzei (sk. 5. pielikumu).

Šīs "melnās" grāmatas, kas Eiropā radās viduslaikos ebreju kabalistiskās maģijas ietekmē, līdz Latvijai nonāca caur Hamburgu un citām Vācijas pilsētām. Latvieši ticēja, ka šīm grāmatām drīkst rīkoties vienīgi lietpratējs. "Melnajā" grāmatā katrai lietai bija paredzēta īpaša nodaļa – vajadzēja vienīgi izlasīt, un viss jau notika. Par "melno grāmatu" tiek uzskatīta arī 7. Mozus grāmata, kas esot aizliegta, kā arī 27. Mozus grāmata, kurā aprakstīts, ka tas, kurš atdos velnam 27 dvēseles, atradīs apslēptu mantu. 1594. gada 5. jūlijā kāds Pēteris par aizraušanos ar "melnajām" grāmatām tika padzīts no Rīgas, bet viņa īpašums publiski sadedzināts (13).

Kopš 17. gadsimta beigām Vidzemē, "nemākulīgu roku norakstītas", bija pazīstamas arī tā sauktās "debesu" grāmatas. Latvieši savas "debesu" grāmatas mājās rūpīgi slēpa, lai tajās apslēptie burvju vārdi nezaudētu savu spēku vai arī nenokļūtu skauģu un ienaidnieku rokās. Mūža laikā tās individuāli papildināja ar jaundzirdētajām formulām. Latviešu zintnieku rīcībā visdrīzāk bijis kā baltās, tā arī melnās maģijas arsenāls. Vārdiem, it sevišķi lāstiem, mūsu senči piedēvēja īpašu spēku, ticot, ka tos burvjiem iemāca pats velns. Kā liecina, Vidzemes zemes tiesā, laikā no 16. līdz 18. gadsimtam, notikušo raganu prāvu dokumenti, arī izteiktie draudi vien varēja būt iemesls apsūdzībai (13).

„Reiz kāda māte, pateikusi savai meitai: "Tu šodien esi kā netīrums", un meita pēc tam nav varējusi atmazgāties. Kaitēšanas formulas savā vairākumā gan nav saglabājušās, jo izrunāties bija bīstami, lai nenonāktu uz sārta” (18, 75. lpp.).

Ar laiku baznīcas iespaidā mainījās arī tautas attieksme pret zintniekiem un zintniecēm, daudzi no tiem baidījās, viņus ienīda, bet bija arī tādi, kas turpināja slepus godināt. Visa personificēšana, sevis ieinificēšana ar dabu, ticība vispārējai neierobežotai mijiedarbībai, šo garīgās attīstības stadiju izgājušas visas pasaules tautas. Tikai augsta ekonomikas un kultūras attīstība padara zinātnisko intelektu par sabiedrības vienīgo garīgo vadošo spēku. Tur kur vēsturisko apstākļu pēc sabiedrības ekonomiskais stāvoklis palicis gandrīz pirmatnējs, apziņā turpina valdīt maģija (18).

1.3. Dziedniecība

Daudzos gadījumos dziedniecība ir iecienītāka nekā oficiālā medicīna. Pirmkārt, tāpēc, ka tas ir vesels kultūras mantojuma slānis, kas saskaņojas tautā. Otrkārt, dziedniecība ir tautai tuvāka un saprotamāka, jo tā pamatojas uz vienkāršu dabas faktoru izmantošanu, tautas tradīcijām, ticējumiem un priekšstatiem par apkārtējo pasauli. Treškārt, tā ir lētāka nekā oficiālā medicīna, jo vienkāršie dabas līdzekļi un dziedniecības metodes maksā mazāk nekā farmakoloģiskie līdzekļi un dārgais medicīniskais aprīkojums. Ceturtkārt, dziedniecība ir tautai pieejamāka, jo tā neprasa nekādas birokrātiskas formalitātes. Piektkārt, tā bieži vien ir efektīvāka nekā oficiālā medicīna tāpēc, ka atveseļošanās efektu izraisa organisma pašregulācijas mehānismu aktivizēšanās, uzlabojoties visa organisma veselības stāvoklim. Dziedniecībai piemīt universāls raksturs – tā ārstē visu atšķirībā no šaura profila ārstiem, kas galvenokārt apkaro slimības simptomus. Taču akūtu slimību gadījumā oficiālās medicīnas priekšrocības ir neapstrīdamas (19).

Nevar likt vienlīdzības zīmi starp mūsdienu dziedniecību un tautas dziedniecību kā tādu. Dziedniekam vienmēr jāatbilst tās sociālās grupas cerībām, kuru viņš apkalpo. Mainās cilvēku pasaules uzskats, zināšanu līmenis un dzīvesveids, mainās arī dziednieks un viņa metodes. Tas, kas bija pieņemams un saprotams lauku ļaudīm pirms simt gadiem, mūsdienu izglītotajam cilvēkam liekas smieklīgs un muļķīgs. Mūsdienu dziedniecībā pastāv četri galvenie virzieni (sk. 6. pielikumu).

Tautas dziedniecība ir ārkārtīgi bagāts tautas zināšanu un iemaņu slānis, kas sastāv no divām daļām.

Pirmā daļa ir dažādu slimību ārstēšana ar dabas līdzekļiem: augiem, akmeņiem, mālu un citiem dabas faktoriem. Diemžēl aizvien retāk sastopami īsti dziednieki, ārstniecisko augu pazinēji, kas paši ievāc augus, kaltē tos un pagatavo no tiem iedarbīgas zāles.

Otrā daļa ir tautas psihoterapija – tā liek lietā vārdošanu, lūgšanas, rituālus, sakrālus simbolus un svētvietas. Tā balstās uz cilvēku ticību un priekšstatiem par savu slimību un nelaimju iemesliem un īpaši efektīvi iedarbojas uz tiem ļaudīm, kuru pasaules uzskats saistīts ar reliģiskiem un mistiskiem priekšstatiem par dažādu okultu un mistisku spēku iedarbību uz viņiem (20).

Ezoteriskās dziedniecības pamatā ir zināšanas un prakse, ko esam aizguvuši no Rietumu un Austrumu ezoteriskajām mācībām to mūsdienīgā interpretācijā. Ezoteriskā dziedniecībā vispirms ir biolauka dažāda virziena dziedniecības metodes, psihiskā ārstēšana, izmantojot cilvēku transa stāvoklī, un maģiskā dziedniecība. Lai darbotos šajā ezoteriskās dziedniecības virzienā, nepieciešamas dziļas zināšanas un iemaņas, kā arī dabas dots talants. No šā dziedniecības virziena visbiežāk izmanto biolauka dziedniecības metodes (20).

Austrumu dziedniecība tās ir filozofiski ētiskas mācības, divcīņas un dziedniecības metodes, kas aizgūtas no Austrumu valstīm un kļuvušas ļoti populāras un izplatītas Rietumvalstīs. Pie tādām dziedniecības metodēm pieder akupunktūra, meditācija, hiromantija un masāža (20).

Zinātniskā dziedniecība tās ir dziedniecības metodes, kas balstās uz mūsdienu zinātnes sasniegumiem energoinformatīvo tehnoloģiju aparātdziedniecības jomā, psiholoģijā un homeopātijā u.c.(20).

Tādejādi dziedniecība ir vēsturiski izveidojies paralēls veselības aizsardzības atzars, kam ir tiesības pastāvēt līdzās oficiālajai medicīnai (20).

1.4. Dziednieki

Katram dziedniekam ir sava „atslēga” – zināšanas, pieredze un prasme, kas tiek nodota no paaudzes paaudzē. Viņiem no bērnības tiek mācīts saprast dabu, zināt, kur aug kāda zālīte, kādā laikā un ar kādu lūgšanu tā jāvēc, un, protams, ticības mīlestība. Visi dziednieki ir dziļi ticīgi cilvēki, kuri ģenētiski nes informāciju, ko ieguvuši no saviem senčiem (21).

Dziednieki iedarbojas uz visu cilvēka organismu, turklāt katram ir individuāla pieeja, ņemot vērā viņa fiziskās īpatnības, dzīves veidu, dzīves vietu. Saslimšana ir viena, bet organismi - dažādi. Dziednieki izmanto dabas auga izcelsmes līdzekļus ar obligātiem rituāliem un lūgšanām (20).

Viņi ir dziedinājuši ne tikai fiziskas kaites, bet tradicionāli atrisinājuši arī dažādas sociālas problēmas: ļaunums kā lāsts, ļauna acs, dzimtas nolādēšana.

„Viņi nav burvji. Dziednieki cīnās ar ļaunumu, bet neiejaucas cilvēku liktenī. Viņi vienkārši rada apstākļus, kuros cilvēks kļūst pats par sevi, „atver viņam acis”. Viņi strādā izmantojot viņiem zināmus līdzekļus, turklāt iedarbojas ar Dieva spēku un Dieva svētību” (22, 52. lpp.).

Telpās, kurās dziednieki strādā, ir sveces, svētbildes, āderu noteikšanas rāmīši, dažādi krustiņi. Viņi strādā ar ”Debesu” grāmatu, ko Jēzus nodiktēja Pāvilam, bet tas nodeva tautai. Tā ir vārdošana ar Dieva vārdu (sk. 7. pielikumu).

Dievs ir katrā cilvēkā. Dziednieku darbs ir cīņa par dvēselēm, jo dziednieki, tāpat kā mācītāji, nodarbojas ar psihoterapiju. Dziednieki vienkārši nomierina, saliek pa ”plauktiņiem” viņa mentālo plāksni, un problēmas ir atrisinātas.

Dziednieki teic, ka prot arī hipnotizēt, novest vieglā transā, lai atbrīvotu un zemapziņā kodētu dziedināšanas programmu. Ja izdodoties, rezultāts esot ļoti ātrs. Katram cilvēkam pašam jāstāsta par sevi. Dziedniekiem enerģija nākot no Dieva: "Ne jau es ārstēju, Dievs to dara," ar lūgšanu un ticību steidz palīdzēt cilvēkiem (18, 242. lpp.).

Domājot par hipnozi, bakalaura darba autore atcerējās medicīnas skolas gadus. Tas bija 1977. gads. Reizi trijos mēnešos notika lekcijas pie Dr. Zālīša. Parasti tēma bija par seksuālo mācību, bet vienu reizi lektors stāstīja par hipnozi. Auditorijā viņš nohipnotizēja piecus klausītājus, un viena no tām bija arī autore draudzene. Ārsts lūdza visām iet auditorijas priekšā, bet viņa nobijās un negāja. Lekcijas laikā Dr. Zālītis bieži pieminēja piekto dalībnieci, lai arī viņa kaut nobijusies, bet ejot auditorijas priekšā, vienalga aiziet no lekcijas pati nevarēs. Pēc lekcijas, kad visi bija izgājuši no auditorijas, viņa sēdēja krēslā kā piekalta. Ārsts pienāca klāt, pasmējās un ”palaida” viņu brīvībā. Viņš stāstīja vienu notikumu, kad hipnozi bija izmantojis

ļauņprātīgi. Trolejbusa galapunktā, pie Brīvības pieminekļa, izkāpjot no pienākušā trolejbusa, divi jaunieši speciāli pagrūduši tantiņu, kura turējās pie spieķīša. Tantiņa gandrīz nokritusi, bet jauniešiem tikai smējušies. Pirms tam esot nolijis lietus, un ūdens peļķes bijušas diezgan lielas. Pēc dažām sekundēm abi bravūrīgie jaunieši sēdējuši peļķē un ar nesaprotamu skatu skatījušies viens uz otru.

Dzīvē cilvēkiem ir daudz krustceļu, un viens no tiem ir slimība. Cilvēks ir visu laiku bijis apmierināts ar savu ikdienas dzīvi: darbs, ģimene, draugi, kolēģi. Bet pēkšņi notiek neaptveramais – neārstējama slimība, kura izmaina visu dzīves jēgu. Sākas nebeidzami apmeklējumi pie ārstiem, konsultācijas pie speciālistiem, garās rindas uz izmeklējumiem. Laiks iet, bet cilvēks paliek noslēgts, mazrunīgs, dažreiz pat agresīvs. Tieši šādos brīžos viņš sāk meklēt palīdzību pie dziedniekiem.

Kas notiek ar cilvēku, kad viņš uzzina par kādu neārstējamu vai smagu hronisku saslimšanu? Psiholoģiska krīze, kura katram cilvēkam ir individuāla. Parasti krīzes laikā saasinās visas pretrunas un problēmas. Ārēji cilvēks var izskatīties satraukts vai mierīgs, var būt agresīvs vai netradicionāli sev nosvērts, bet patiesībā viņa apziņā ir haoss, un nekas no apkārt notiekošā viņam nešķiet nozīmīgs – viss ir bezjēdzīgs (8).

Kurš gan kritiskā dzīves situācijā neķertos pie jebkura „salmiņa”? Šādās situācijās „salmiņš” ir dziednieki.

Uzskatāms piemērs ir bijis darba autores praksē, strādājot par māsu.

Nodaļā iestājās slimnieks ar pneimoniju, bet pēc bronhoskopijas veikšanas diagnoze bija nežēlīga – vēzis. Pacients pēc divām nedēļām nomira. Viņa draugs ļoti pārmeta sev, ka nebija viņam licis jau pirms gada griezties pie ārsta. Draugs, kas tiks dēvēts par Edgaru, bija savu problēmu dēļ vērsies pie dziednieces Veronikas, kura dzīvo Elejā. Fotografijā viņa lielu vērību bija pievērsusi tieši uz Edgara draugu un teikusi, ka viņam nekavējoties jāgriežas pie ārsta. Zinot drauga nostāju par dziedniekiem, Edgars viņam neko neteica un dienu ritumā par to jau bija aizmirsis. To atcerējās tikai tad, kad draugs nonāca slimnīcā un uzzināja viņa slimības diagnozi. Sirdsapziņas pārmetumos Edgars mocījās visu laiku. Pēc šādām nelaimēm paliek ļoti daudz jautājumu.

Kā būtu bijis, ja viņš būtu uzzinājis no Edgara par dziednieces ieteikumu?

Vai viņš būtu griezies pie ārsta, kad nav nekādu sūdzību?

Vai ārsts būtu izmeklējis rūpīgi pacientu, kurš ne par ko nesūdzas, bet tikai ”viena tante teica”?

Kā būtu, ja būtu, bet ir tā, kā ir.

Nodaļā ieveda pacienti ļoti smagā stāvoklī. Līdzī kā pavadoni bija vīrs un viņas māte. Pirms četriem gadiem viņai ārsti diagnosticēja krūts vēzi. Sieviete neticēja ārstu noteiktajai diagnozei un sāka apmeklēt dziedniekus gan Latvijā, gan Krievijā.

Pēc pacientes apskates ārsts piederīgajiem pateica, ka glābt viņu vairs nevar, bet vienīgais, ko var šajā situācijā, ir atvieglot ciešanas. Māte, asarām acīs uz ceļiem, lūdza, lai glābjot meitas dzīvību. Visu pārdošot, visu naudu, kas esot, atdošot, bet izglābiet. Visam personālam asaras acīs, skatoties mātes izmisuma pilnajā sejā. Pēc divām stundām paciente nomira.

Atkal jautājumu virkne.

Kāpēc paciente nenoticēja ārsta diagnosticētajai slimībai?

Kāpēc dziednieki, "redzot" pacienta slimību, neieteica griezties pie ārsta?

Ar kādām tiesībām viņi tik vieglprātīgi uzņemas atbildību par cilvēku dzīvībām?

Kāpēc?

Bakalaura darba autore interesējusies, cik cilvēku ir meklējuši palīdzību pie netradicionālās ārstēšanas speciālistiem. Latvijā ir veikts arī šāds pētījums.

2006. gada 6. aprīlī Rīgas Stradiņa universitātē tika prezentēti pētījuma "Netradicionālās medicīnas metožu izmantošana" rezultāti. Tika aptaujāti Rīgas iedzīvotāji vecumā no 20 – 70 gadiem. Pētījumā secināts, ka 1/3 respondentu izmanto netradicionālās medicīnas pakalpojumus (38).

1.5. Dziednieciskās rotas – ornamenti

Zīmju ietekmi pazinuši jau mūsu senči, kuri, dzīvojot harmonijā ar Dabu, apzināti pratuši tās izmantot. Par to liecina gan izrakstītie cimdi, kurus adīja ar attiecīgu ornamentu konkrētam gadījumam, gan rakstainās jostas, gan ornamentiem rotātie sadzīves priekšmeti, gan svētvietu iekārtojums, gan rituāli. Latviešu ornamenti ir mitoloģisko zīmju kopums. Zīmes, kā noteiktas enerģijas nesējas, tiek izmantotas arī dažādās dziedniecības metodēs un meditācijās (23).

Par zīmju enerģētisko iedarbību uz cilvēku darba autore pirmo reizi tā īsti aizdomājās, pētot seno baltu rotaslietu ietekmi uz cilvēku. Lielākā daļa šo rotu ir greznotas ar dažādām zīmēm. Uzmanīgāk pētot, atklājās, ka salīdzinot vienādas rotas, rota ar zīmju iedarbību ir efektīvāka un daudz noturīgāka par enerģētiski uzlādēta sāls vai ūdens iedarbību. Latvju zīmes ir mūsu reģiona zīmes, un tās ir vispiemērotākās latvieša enerģētiskajai harmonizēšanai. Citas tautības cilvēkam vajag izvēlēties kaut ko no viņa reģiona simboliem. Iespējams konstruēt katra cilvēka individuālo zīmi uz seno baltu zīmju bāzes, izmantojot dzimšanas un bioenerģētiskos datus. Šāda zīme darbojas kā talismans. Tā izlīdzina enerģētisko lauku, aizsargā, uzlabo veselību un atsevišķos gadījumos spēj ietekmēt arī notikumus. Šādu zīmi var iestrādāt kulonā, gredzenā vai arī vienkārši uzzīmēt uz cieta papīra un nēsāt sev līdzī. Papīra zīmītēm ir tā priekšrocība, ka var izmantot papildus arī krāsu iedarbību. Enerģētiskā spektra iedarbību var paplašināt, izmantojot dažādas krāsas zīmes vai tās daļu zīmēšanai, jo arī krāsas dažādi iedarbojas uz cilvēku (23).

Autore neapgalvo, ka šādas zīmes būtu panaceja pret visām vainām. Bet praksē daudzos gadījumos ir pierādījusies šādu zīmju labvēlīgā ietekme. Bez jau pieminētās zīmes iespējams izveidot arī cilvēka vārda un uzvārda zīmi, kura darbojas atšķirīgi no dzimšanas datu zīmes. Šīs zīmes būtu ieteicams nēsāt kopā, jo tās viena otru pastiprina. Pēc šiem pašiem principiem iespējams zīmēt arī, teiksim, firmas (netradicionālās medicīnas) darbības aizsardzības zīmju kombinācijas. Šeit gan svarīgi atcerēties, ka šīs zīmes nepalīdz tām firmām, kuras savā darbībā izmanto “melnā biznesa elementus”, piemēram, krāpšanos.

Zīmes savu mērķu sasniegšanai izmanto dažādas reliģijas, jo sevišķi dažādas maģiskas apvienības. Interesanti, ka viena un tā pati zīme, izmantota dažādās reliģijās jeb maģiskajās sistēmās, var nest pat pilnīgi pretēju informāciju un enerģiju. Tādēļ ir jābūt uzmanīgiem, apceļojot svešas zemes un sastopot tur mums it kā tuvās un pazīstamās zīmes. Tas ir tāpat kā ar vārda “Dievs” nozīmi. Vairākām tautām vārds “Dievs” un tam ļoti līdzīgi vārdi nozīmē “ļaukais gars” jeb “sātans”, piemēram, arābu u.c. austrumu tautu “dēvs”, angļu “devil”, krievu “djavol”, vācu “teufel”. Saprotams, ka jūtīgi cilvēki sajūtīs, kāda enerģija uz viņiem plūst no zīmes vai zīmju kopuma (3, 176. lpp.), (sk. 8. pielikumu).

Visas zīmes iedalās senās un jaunās zīmēs. Pie jaunajām zīmēm pieder cilvēku mākslīgi izveidotas zīmes, kuras satur noteikta veida informāciju. Senās zīmes var būt gan cilvēku veidotas, gan arī nonākušas pa dažādiem ceļiem no Visuma. Senās zīmes var saturēt daudzslāņu informāciju un enerģētiku. Mūsu senās baltu zīmes varam pieskaitīt pie šādām senajām kosmiskajām zīmēm. Diemžēl cilvēki cauri gadsimtiem ir zaudējuši pieeju gan to enerģētikai, gan arī zaudējuši šo zīmju pirmatnējos, patiesos nosaukumus. Šodienas nosaukumus zīmītēm ir devuši to pētnieki Brastiņš, Bīne, Paeglis pēc to formas. Tādēļ dažādas zīmes nes vienu un to pašu vārdu. Piemēram, saulītes ir daudz un dažādas, un katra tomēr ar savu enerģiju, bet tas nemazina zīmju iedarbību. Mūsu senči to ir zinājuši un zīmītes zīmējuši dažādos dzīves gadījumos (3).

Rokas sprādzes, ko nēsāja senči, bija ne tikai aproču pogu aizvietotājas krekla piedurkņu saturēšanai. Vairums rotas lietu bija no vara un tā sakausējumiem.

Tāpat arī saktas nav bijušas vienkārši apģērba saspraudes. Izplatītas ir pakavsaktas, kas, iespējams, simbolizē Mēnesi. Tās nēsājuši kā vīrieši, tā sievietes. Arī uz tām veidotie raksti, bijuši saistīti ar kosmogoniskām tēmām (24).

Gredzenus izmantoja kā amuletus, kas neļāva gan dvēseli izvilt no miesas, gan ļaunajiem gariem iekļūt ķermenī caur pirkstiem. "Pilni pirksti, abas rokas, zeltā grieztu gredzentiņu," stāsta tautasdziesma. Dzemdētāja, pirtī iedama, atraisīja visus mezglus, atpina matus un noņēma visas rotas, lai netraucētu jaunai dvēselei ienākt Pasaulē. Iespējams, ka gredzeni arī ir saistīti ar čūsku, jo, senču rotās gredzenu gali nav sametināti, bet vienmēr vaļēji. „Var jau būt, ka tā ir vienkāršāk gredzenu pagatavot un pielabot izmēru, ja gredzenu dod citam valkātājam, bet zintniece A. Z. Tamaša uzskata, ka šī sprauga rotas lietās atstāta ar gudru ziņu – kā vieta, caur kuru kontaktēties ar Visumu” (18, 54. lpp.).

Meitu rota – vainags - iespējams, simbolizē Sauli. Nav gan izpētīts, cik tas saistīts ar leģendārajām Saules meitām, vai katra "meita vainagā" vienlaicīgi bijusi arī Saules meita. Taču ir zināms, ka rotu komplekts veidoja vienotu mitoloģiski sabalansētu ansambli.

Ir izpētīts, ka tās pašas vietas, kuras agrākos laikos rotāja ar metāla rotas lietām, vēlākos laikos rotā ar izšuvumiem, tas nozīmē, ka rotas lietas sargāja īpašas zonas. Kas tās ir par zonām? Uz rokām - gredzeni, rokassprādzes, rakstīti cimdi, aproču raksti. Uz galvas - meitu vainagi un puīšu pušķotās cepures. Ap kaklu - kakla riņķi, krūšu važiņas, izšūtas apkaklītes. Ap vidu - zvārgulīši, piekariņi, seģenes, rakstītās jostas. Tāpat arī zeķu rakstos ornaments koncentrējās noteiktās vietās. Izšuvumi rotā kreklu pleca daļu, bet uz krūtīm tie ir gandrīz tikai tādos gadījumos, kad tie rotā kakla izgriezumumu. Toties bagātīgi ar izšuvumiem tiek rotātas villaines un skaņās mēlenis. Skaņās ir ar zvārgulīšiem, kuri skan un veido skaņu

aizsarglauku, līdzīgi kā pie mūsu seno piļu jumtiem un zintnieku māju pakšiem kārtie zvārgulīši (25).

Pie slimnieku gultām varēja redzēt ne tikai ar ornamentiem izšūtas sedziņas, bet arī dvielus uz kuriem bija izšūti buramvārdi.

1.6. Latviešu buramie vārdi

Ja iespējams galvenos vilcienos nospraust ceļus un uzskatus par burvjiem, raganām, tad jautājums par buramiem vārdiem ir daudz sarežģītāks. Tas tāpēc, ka runa ir par rūpīgi slēptu mantu. Pat aizdomās būt par burvju mākslas zināšanu, zīlēšanu, ārstēšanu ar vārdošanu un citiem velna māņu līdzekļiem ir bijis visai riskanti, un pat dzīvība tad ir bijusi apdraudēta. Līdz pat jaunākiem laikiem buramo vārdu grāmatiņas ir tikušas slēptas, bet no galvas zināmie buramie vārdi kopā ar buršanas un ārstēšanas mākslu ir nodoti pie miršanas (10).

Buramo vārdu jēdziens ir visai noteikts. Tās ir formulas ar pārdabisku spēku un ietekmi, ko lieto vārdojot, klusām pie sevis skaitot vai arī uzrakstot. Tās izmanto gan tautu ārstniecībai, gan aizsardzības aktiem, bet aktīvā nozīmē arī ļauna uzlaišanai vai svētības nodrošināšanai. Buramo vārdu pamatā ir griba piespiest savā vai arī citas varas vārdā, lai izpildītos tas, ko cilvēks vēlas. Šīs maģiskās pazīmes ir saskatāmas pašu vārdu spēkā vai arī darbībā, lai gan tikai retos gadījumos latviešu buramos vārdos pazīstama augstākā maģisko formulu māksla. Lūgšana ir tikai pa daļai buramiem vārdiem raksturīga, bet buramie vārdi gan pazīst visas maģiskās akcijas (pavēli, noliegumu), un arī darbība ar šiem vārdiem ir cieši saistīta. Bieži tie domāti ļaunuma atvairīšanai, slimību, likstu novēršanai vai aizdzīšanai, bet nav izslēgta arī aktīvā burvība ļaunumu uzlaišanai (18).

Buramo vārdu formulas ir visumā slepenas, un izpaustie vārdi zaudē spēku. Tikai tie vārdi ir derīgi, kas pareizi norunāti un ko pareizi lieto, neko nesajaucot un pareizi ar izdarībām kombinējot; vajadzīga arī ticība tiem, jo sevišķi ārstēšanā, suģestija un auto suģestija. Pirmos buramos vārdus atklāti iespieda 18. gs. beigās (sk. 9. pielikumu).

Buramvārdi palīdz visām kaitēm, sāpēm un vainām. Tie ar savām enerģētiskajām vibrācijām programmē veiksmi – visam pozitīvam risinājumam. Vārdiskās formulas vislabāk palīdz, ja tās skaita, pirmo reizi ieraugot jauno Mēnesi. Vārdojumi jāskaita ļoti precīzi. Nedrīkst izlaist, sagrozīt vārdu vai zilbju secību. Tikai tādā veidā skaitīti tie arī patiešām iedarbojas. „Laika gaitā ir pierādījies, ka vārdiņi jānoraksta un jāskaita tā, kā cilvēks, kas to dara, ir spējis salasīt – bieži tie ir ļoti grūti salasāmi vārdi. Šo vārdiņu vibrācijas nes vienīgi labvēlību, gaišumu, prieku, veiksmi un veselību” (26, 5 - 6. lpp.).

Latviešu folkloras krātuvē šo vārdojumu ir daudz, bet tas liecina, ka mūsu zemes ģeogrāfiskais stāvoklis ļāvis uzturēt sakarus ar daudzām tautām. Liela loma vārdojumu ieviešanai bijusi arī katoļu baznīcai – tai gan tuvas bijušas formulas latīņu valodā. Lasot tagad šīs līdz mūsdienām saglabātās formulas latviešu valodā, kurām pa vidu nereti ir grūti saprotami burti un vārdi, jaušams, ka formulas laika gaitā ir izmainītas – tas ir gluži vai tautu mutvārdu daiļradei raksturīgs process. Tomēr zinot, ka arī šādi mainītā veidā šie vārdojumi palīdz, var pieņemt, ka tie koncentrē sevī vārdotāju un pārrakstītāju labo enerģiju (26).

Formas ziņā kā pirmos atšķiram vienkāršākos vārdus, kas nav sevišķi nozīmīgi paši par sevi. Tajos bieži slēpjas vēlējumi un vēlēšanās, ko no otra veida – pavēlēm – tieši šķir izsacītas gribas trūkums. Pavēlei savukārt atbilst noliegums. Pavēle mēdz būt objekta vārds un tiešs aizrādījums, kam var pievienoties arī sankcijas.

Piemēram, vienkāršākie vārdi ir: “Dievs palīdz!”, “Lai Dievs dod sadzīvi!”, “Lai nu Dievs nāk par palīgu”, “kā vilkam skriet, kā zaķim lēkt!”. No tiem var secināt, ka vienkāršākajiem vārdiem atbilst pateicības un vēlējuma formulas (26).

Ļoti daudz iedzīvotāju ir atraduši savai dvēselei svētvietas. Lai labāk stiprinātu savu veselību viņi pēc savas ”dvēseles sauciena” brauc uz šīm vietām, kā arī uzskata, ka buramvārdiņi tajās vietās iedarbojas ar vēl lielāku spēku.

1.7. Svētvietas

Kopš vissenākajiem laikiem cilvēkam raksturīga tieksme nodalīt svētās un ikdienišķās vietas, lietas un parādības. Nevis bailes, bet vēlme saskarties ar dievišķo un piedalīties lielajās Visuma norisēs rosināja cilvēkus meklēt dabā vai pašu spēkiem ierīkot vietas, kurās vislabāk izjūtama dievišķā klātbūtne, un rituālos pārveidot sevi, lai šo klātbūtni izjustu (10).

Elkdievības un māņticības piekropšanas vietas, kulta vietas, arheoloģiskie pieminekļi - tā pēdējo gadsimtu laikā šīs vietas dēvējusi modernā civilizācija, kas radījusi savu noslēgto un ērto pasaulīti, kurā nav paredzēta vieta neizzināmajam. Uz senču pasaules skatījumu esam pieraduši lūkoties no mūsdienu cilvēku redzes viedokļa, tāpēc nespējam saprast, ka svētvietas nebija "kaut kādu" garu un personificētu dabas spēku pielūgsmes vietas, bet tās deva senajiem cilvēkiem spēku un sniedza iespēju piedalīties sevis un pasaules sakārtošanā, uzturēšanā un atjaunināšanā (3).

Šīs vietas pati daba īpaši iezīmējusi tur, kur zemes gaišais strāvojums nes augšup mūsu lūgšanas. Katra cilvēka lūgšana šajās vietās tiek uzklausīta. „Cilvēki ierodas uz svētvietām, lai pilnvērtīgi nodzīvotu šīs zemes mūžu, baltos dzīves brīžos – no sirds pateiktos par Dieva doto padomu, nebaltos – rastu mierinājumu un lūgtu Viņa žēlastību” (27, 52. lpp.).

Latvijas teritorija ir apveltīta ar īpašu zemes enerģētiku, kas nosaka svētvietu izvietojumu. Tāpat kā cilvēka mājoklis, pareizi iecerēts, tiek celts, ņemot vērā āderu stīgojumu, arī svētvietu – Dieva mājokli – pats Dievs izraudzīja enerģētiski aktīvā vietā. Tas rada priekšnoteikumus laimīgai, saskanīgai dzīvošanai mājvietā un bijīgai Dieva apcerei svētvietā.

Svētvietu apkalpošana ir īpašs process, to veic priesteri, un rituāla laikā tiek panākts kontakts ar Dievu. Lielie rituāli notiek īpašās dienās, kad ļaužu apziņā un dabā laika ritumā ir kāds pagrieziens vai pieturas punkts. Parasti tie ir saulgrieži (3).

Viena no viss populārākām svētvietām Latvijā un Eiropā ir Pokaiņi. Viena civilizācija pēc otras šeit ir atstājusi savus ticības apliecinājumus – sakrālās mākslas paraugus. Ļoti svarīgi, kādas pēdas blakus izcilajām seno kultūru liecībām atstāsim mēs. Tāpēc mums vispirms jāiepazīstas ar šo grandiozo dabas svētnīcu. Kalni un akmeņi tie ir mūsu maģiskā spēka pieplūduma veidotāji (27), (sk. 10. pielikumu).

Akmens mītiskajā pasaules skatījumā simbolizē šo pasauli, kur savijas enerģija un matērija, vīrišķais un sievišķais, kā arī notiek labā un ļaunā sadursmes „Sasatika Dievs ar Velnu / Vidū jūras uz akmeņa”. Jūra nozīmē izklienātās jeb smalkās matērijas pasauli, mirušo valsti, kurā notiek atdzimšana. Svētakmens kā centrs (vidus) noderēja rituālu vietai, kuru nolūks bija pasaules iemītnieku sazināšanās ar veļu valsti - aizsauli. Tādēļ šādi akmeņi

visbiežāk tiek dēvēti par Velna akmeņiem, jo kristīgās ticības ietekmē par Velna jeb nelabā vārdu bija pārtapis Velina - ziemas saules, nāves un atdzimšanas sfēras pārzinātāja vārds (10).

Daudzās svētvietās augošie koki ietekmē cilvēka garīgo un fizisko stāvokli.

1.8. Koka nozīme dziedniecībā

Latvietis vienmēr ir dzīvojis saskaņā ar dabu, latvieša baznīca arī bija dabā – svētbirzis, uz kurām vēlākajos laikos tika celtas kristīgās baznīcas – Aglona un citas vietas. Aglonas vietā kādreiz atradās ļoti spēcīga senču svētvieta. Lasot tautasdziesmas, var secināt, ka mūsu senči savu māju tuvumā audzējuši daudzus un dažādus kokus, citus tālāk, citus tuvāk, tas nozīmē, ka viņi perfekti pārzinājuši koku enerģētiskās īpašības un izmantojuši tās (3).

„Kokiem, tāpat kā mums apkārt esošajiem citiem augiem, nepiemīt īpašības darīt kādam ļaunu, to auras ir labdabīgas – tikai jāiepazīst dažādo koku sugu īpašības un jāiemācās tās pareizi izmantot. Viens no galvenajiem kults kokiem ir ozols” (10, 56. lpp.).

Jau tālā pagātnē ozols būdams kulta koks, bija saistīts ar daudziem ticējumiem, paražām un citām tradīcijām. Ne tikvien latvieši, bet daudzās citās tautās senatnē uzskatīja ozolu par svētu koku. Senās baltu ciltis, latviešu un lietuviešu senči, ozolu veltīja savam augstākajam dievam Pērkonam (sk. 11. pielikumu).

Ne jau velti, mūsu tautas dziesmās tiek ozols visbiežāk pieminēts un cildināts. No ozola ļoti izturīgās koksnes taisīja laivas, būvēja kuģus, gatavoja dažādus rīkus, bišu stropus. Ozolu stāvbļuķu sienas pasargāja senos cietokšņus no ienaidnieka pēkšņa uzbrukuma. Ozola zīles kafijas surogātiem. Arheoloģiskie izrakumi liecina, seno cietokšņu atrakumos, ka ozols pildīja arī tā sauktā "maizes koka" lomu, glābdams senās ciltis no bada nāves. Atrakumos ir atrasti ozolzīļu milti un no šiem miltiem cepta maize (10).

Dziedniecība ar kokiem ir ļoti interesants dziedināšanas veids. Tas gan aizmirsts, bet tomēr kādreiz pastāvējis, cilvēks mācēja aiziet pie koka palūgt un saņemt to, kas vajadzīgs. Ne jau velti mēs ozolu uzskatām par Dieva koku, jo tas ir viens no retajiem, kuram pastāv saikne ar augstākajiem kosmiskajiem spēkiem, kurš uz zemi novada kosmiskās enerģijas. Šīs enerģijas bieži vien var izšķirt ne tikai cilvēku, bet pat tautu likteņus (20).

Ozols bieži kalpo par bišu mājokli, kuras ar savu ražoto medu palīdz cilvēkiem atgūt veselību.

1.9. Medus terapija – apiterapija

Vieni medu uzskata par brīnumlīdzekli, citi – par našķi, bet neviens nenoliedz tā vērtību. Ārstnieciskos nolūkos medu labāk lietot tīrā veidā vai atšķaidītu ūdenī, vai augu sulā. Ja ēdienam pievieno medu, tad uzlabojas garša, paaugstinās kaloritāte un tā uzturvērtība (3).

Medu bites gatavo no ziedu nektāra un lapu izsvīduma, daļu izmantojot savam uzturam, bet pārējo nododot bitei savācējai, kura novieto savākto nektāru šūnās. Tur medus tiek nogatavināts – no nektāra iztvaicē lieko ūdens daudzumu, pārnēsājot topošo medu no vienas šūnas uz otru, pēc tam šūnas tiek aizvācotas. Medus satur fruktozi, glikozi, dekstrīnus, organiskās skābes, olbaltumvielas, minerālvielas, vitamīnus, aromātiskās vielas, nelielā daudzumā arī ziedputekšņus. Šādu produktu iegūt bez bišu palīdzības nav iespējams. Pēc medus izsviešanas no šūnām tas sacukurojas. Labāks medus ir tas, kas vākts tālāk ziemeļos. Izsvīduma medus tiek gatavots no kukaiņu atdalījumiem, kas lielā daudzumā atrodas uz koku lapām karstā laikā. Šis medus satur daudz dekstrīna, olbaltumvielu, minerālvielu, nav tik aromātisks, bet cilvēkiem ir noderīgs, reizēm pat īpaši ārstniecisks. Taču šis medus neder bitēm ziemas barībai. Dažas medus pazīmes, atkarībā no nektārauga, ir šādas - liepu medus – gaiši dzeltens, maigs. „Labi noder aknu, nieru, angīnu, klepus ārstēšanai. Viršu medus – tumši dzeltens, ass, rūgtens. Derīgs nieru, urīnpūšļa ārstēšanai. Griķu medus – tumši sarkanbrūns, stipru smaržu, satur daudz dzelzs un olbaltumvielas. Der anēmiju, neurožu ārstēšanai. Rapšu medus – dzeltenīgi balts, viegla sinepju smarža, zems skābuma saturs. Labs līdzeklis kuņģa slimību ārstēšanai. Āboliņa medus – ļoti gaišs, gandrīz balts, maigs. Noder respiratoru slimību ārstēšanai, kuņģa slimībām. Medus, kurš savākts no pļavu vai meža ziediem – poliflors ir dzeltenā krāsā, aromātisks, satur daudz C un B vitamīnus. Labi noder augšējo elpošanas ceļu slimību ārstēšanai” (28, 72. lpp.), (sk. 12. pielikumu).

Ņemot vērā iepriekš teikto, medus medicīnā ir izmantojams ļoti plaši. Protams, jāzina precīza diagnoze, kā arī jāprot atrast piemērotākais medus veids, devas un kombinācija ar citiem bišu produktiem. Kurss ārstēšanai ar medu parasti ilgst vienu mēnesi. Medus ir neaizvietoājams aknu slimību terapijā – labi rezultāti ir sasniegti, lietojot tikai medu hepatīta A ārstēšanā. Nereti ārstēšanā medu lieto atšķaidītā veidā – šķīdinot to ūdenī vai tējā. Noteikti jāatceras, ka medu nedrīkst karsēt virs 40 grādiem, jo tad zūd medus vērtīgās īpašības. Medu var lietot arī pie cukura diabēta, īpaši pie 2. tipa, taču tikai vienu tējkaroti dienā. Medu lieto arī ārīgi (3).

Medu bieži lieto kopā ar citiem dabiskiem dabas augiem.

1.10. Homeopātija

Homeopātijai Latvijā ir senas tradīcijas. Rīgā ārsti homeopāti sāka darboties jau 19. gadsimta pirmajā pusē. Pēc viņu lūguma 1833. gadā Rīgā tika nodibināta homeopātiskā aptieka, kura bija pirmā visā cariskajā Krievijā. Šī aptieka darbojas vēl līdz pat šai dienai. Vēlāk tika atvērtas arī citas aptiekas. Līdz otrajam pasaules karam Rīgā bija četras homeopātiskās aptiekas, kā arī aptiekas Bauskā un Liepājā. Otrā pasaules kara laikā vai drīz pēc tā šīs aptiekas tika likvidētas. Saglabājās vienīgi aptieka Vaļņu ielā 26. Šajā ēkā tā bija jau kopš 1907. gada un turpināja pastāvēt līdz 1996. gadam (10).

Rīgas homeopātiskajās aptiekās strādā ļoti pieredzējuši farmaceiti, kas savas zināšanas nodeva jaunajiem darbiniekiem. Līdz šim ne Padomju Savienības medicīnas institūtos, ne pašreizējās mācību iestādēs ar medicīnas fakultātēm, ne ārstiem, ne farmaceitiem zināšanas par homeopātiju nebija iespējams iegūt. Homeopātiskās aptiekas darbinieki var lepoties ar to, ka aptiekā (Vaļņu ielā) kopš 20. gadu sākuma līdz pat savai nāvei 1983. gadā (82. gadu vecumā), strādāja farmaceite Elena Eversa, kura šo darbu sākusi 17. gadu vecumā Pēterburgā, iegūstot homeopātisko farmaceitisko izglītību. Viņa savā mūžā apmācījusi vairākas farmaceitu paaudzes (10).

Arī aptiekas vadītāja Mirdza Ozoliņa nostrādāja aptiekā no 1947. gada līdz 2001. gadam. Kopš 2001. gada aptiekas vadītāja ir Ieva Berkmane (3, 72. lpp.).

20. gs. 20. un 30. gados Latvijā darbojās vairāki ārsti homeopāti. Rīgā no tiem ievērojamākie – H. Lūkins, N. Martena, ārsts Riņķis, kurš bija pievērsies arī iridodiagnostikai. No lauku ārstiem pazīstamākais Latvijā un arī Lietuvā bija ārsts M. Šimiņš. Viņš dzīvoja Skaistkalnes tuvumā un 1941. gadā tika deportēts uz Sibīriju, kur miris. M. Šimiņš ļoti daudz darījis homeopātijas popularizēšanā, izdeva gan tulkotas, gan paša sarakstītas grāmatas par homeopātiju (10).

Mūsdienu medicīnai ir plašas diagnostiskās un ārstēšanās iespējas. Neskatoties uz medicīnas sasniegumiem, hronisko slimību skaits pieaug. Lietojot alopātiskos preparātus, bieži nākas aizdomāties, vai ārstējot tādu konkrētu slimību netiek nenodarīts pārāk daudz ļaunuma ar medikamentu blakusefektu. Vai alopātiska pieeja dod vairāk pozitīvu, vai negatīvu efektu? Kā ārsti un pacienti var izvairīties no medikamentu izraisītajiem sarežģījumiem, kuri bieži vien izpaužas pēc ilga laika posma, un par to iespējamību bieži vien nenojauš pat ražotāji. Ķīmiski ražotu medikamentu atkritumi ir bīstami apkārtējai videi, savukārt šo medikamentu vielmaiņas produkti organismā negatīvi ietekmē organisma līdzsvaru sistēmas: imūno sistēmu, mikrofloru, hormonālo balansu. No visiem šiem sarežģījumiem palīdz izvairīties homeopātija, jo šī ārstniecības metode nesatur pašu vielu, kas var ārstēšanās procesā negatīvi ietekmēt cilvēka iekšējo vidi. Homeopātiskie līdzekļi satur

tikai ārstnieciskās vielas informāciju, tas ir, homeopātija darbojas informatīvi. Savukārt alopātiskie preparāti kairina un bloķē receptorus, aizvieto trūkstošo vielu, nestimulējot organismu uz pašcīņu ar patoloģisko procesu. Homeopātija kā dziļi individualizēta metode, tiecas uz integrāciju, ķermeņa un dvēseles dziedēšanu. Pacients ārsta acīs ir neatkārtojama personība: prāta, dvēseles un ķermeņa vienotība. Homeopātiskais preparāts neaizstāj trūkstošo vielu organismā, neveicina atsevišķas sistēmas kompensēšanu tiešā ceļā, tas regulējoši iedarbojas uz centrāliem regulējošiem procesiem organismā. Jau tikai šo iemeslu dēļ ir būtiski pievērsties homeopātijai kā nopietnai ārstniecības metodei (32), (sk. 13. pielikumu).

Homeopātija – medicīnas daļa, kurai ir savas īpatnības un noteikumi. Tas ir ārstēšanās veids, kuru vairāk kā 200 gadus atpakaļ piedāvāja vācu ārsts Samuēls Hanemans, kurš ievēroja, ka vielas, kuras izsauc slimības simptomus cilvēkam, stipri samazinātās devās ārstē slimības simptomus, līdzīgus izsaucamajiem (33).

Homeopātijas raksturīgās īpatnības: ārstniecisko vielu lietošana ļoti mazās devās, līdz ar to toksisko un alerģisko reakciju izpalikums. Homeopātiskie preparāti tiek gatavoti ar vairākkārtējiem atšķaidījumiem. Preparāta izvēlē tiek ņemtas vērā indivīda īpatnības, rakstura īpašības, pacienta dzīves veids, patoloģiskā procesa simptomātika, arī reaģēšana uz apkārtējo vidi: temperatūras izmaiņām, laika apstākļiem, ēdienu (32).

1.11. Meditācija

Meditācija ir relaksācijas stāvoklis, kura laikā cilvēks it kā atslēdzas no ārējās pasaules un pārvar barjeras starp apziņu un zemapziņu, un palīdz dziļāk iekļūt sevis paša būtībā. Meditācijas mērķis ir apgaismība vai, precīzāk, atbrīvošanās no jebkāda ego apziņas iedibināta intelektuālisma un ar to saistītā verbālisma, no paļaušanās uz jēdzienu un vārdu visspēcību (30).

Meditācija ir prāta klejošana, mierīga un pasīva atvērtība; tā ļauj bez pūlēm ieplūst domām un sajūtām. Turpretī koncentrācija ir vienā punktā sakopota piepūle, kas iemidzina lielu daļu smadzeņu. Par meditācijas formu ir uzskatāma arī pašsuģestija. Pašsuģestija ir lielisks līdzeklis darbības un gribas vingrināšanai. Pareiza pašsuģestija rada bezapziņā jaunu enerģiju un veido tur jaunu uztveres skaidrību. Tas ir labs personības paplašināšanas un spēcīnāšanas līdzeklis. Pašsuģestija palīdz dziedināt arī emocionālas kaites. Tās priekšrocības ir sagatavot labvēlīgu garīgo stāvokli, tā var iedarboties uz ķermeni (10, 30).

Pastāv dažādi meditācijas veidi. Meditācijai izvēlētajai vietai jābūt tumšai un klusai, troksnī meditācija nav iespējama! Pilnīgi nepieciešama ir atslābināšanās, ķermenim ir jābūt nekustīgam. Var izraudzīties brīdi, kad apziņas un bezapziņas sajaukšanās notiek gandrīz automātiski – slābanumā, snaudulībā pirms aizmigšanas. Kad atslābuma stāvoklis – ne kustības un peldēšanas sajūta – ir sasniegts, bezapziņā jāievada derīgā ideja. Peldošo meditāciju nekad nevajag aizvadīt līdz koncentrācijai. Līdzko parādās piepūle, meditācija jāpārtrauc. Meditāciju nevar uzskatīt par miega formu vai miega aizstājēju. Lai gan meditācija izsauc ar miegu saistītas pārmaiņas, tās tomēr nekādā ziņā nav vienādas. Faktiski daži meditētāji mēdz gulēt ilgāk pēc regulāras meditācijas prakses, citi – mazāk, citi – tikpat ilgi kā parasti. Zinātniskie pētījumi pierāda, ka meditācija ir ļoti relaksējošs stāvoklis. Sirdsdarbība mēdz palēnināties, palēninās arī elpošanas temps. Tas, kas nemainās, ir asinsspiediens. Tas mēdz būt zems pirms, pēc un meditācijas laikā. Mēģinot šo stāvokli aprakstīt, visbiežāk lieto tādus vārdus kā ekstāze, vienība ar augstāku būtni, nesavtīgums, miers, rāmums vai visu šo sajūtu sintēze. Tomēr apziņa nepārveidojas spontāni, piedzimt no jauna vai sasniegt apgaismību var tikai regulāri un mērķtiecīgi meditējot (30), (sk. 14. pielikumu).

Vācu psihoterapeits doktors Šulcs mūsu gadsimta divdesmitajos un trīsdesmitajos gados nodarbojās ar hipnozi. Viņš iedvesa saviem pacientiem miera, atslābuma, daļēja vai pilnīga miega stāvokli, kamēr pamanīja, ka viņi *paši* var iedvest sev šos stāvokļus. Jo ātrāk viņiem tas izdevās, jo sekmīgāk veicās ārstēšana. Samazinājās un izzuda atkarība no ārsta, radās pārliecinātība par saviem spēkiem. Atsevišķo pacientu panākumu iedvesmots, Šulcs sāka mācīt visiem saviem slimniekiem koncentrēšanās un pašiedvesmas paņēmienus; viņš izstrādāja vingrinājumus neirožu ārstēšanai, kurus vēlāk nosauca par autogēno treniņu.

Pašiedvesmas paņēmieni pāriet no vienas jomas citās, maina savu ievirzi, bet ne būtību. Agrāk tie bija cieši saistīti ar maģiju un reliģiju, tagad tos vairāk lieto privātās, utilitārās dzīves jomās. Acīmredzot ir patiesības, kas jāatklāj arvien no jauna. Katrs laikmets tām piešķir savu skanējumu. Autogēnais treniņš ir psihoterapijas metode: cilvēks ar pašiedvesmu un muskuļu atslābināšanu var ietekmēt savu iekšējo orgānu funkciju, nervu sistēmu un psihisko darbību (30, 65. lpp.).

Autogēno treniņu lieto patstāvīgi vai kopā terapeitiskām metodēm, galvenokārt tieši neirožu ārstēšanai, arī sevis disciplinēšanai, lai attīstītu savaldīgumu, spēju atbrīvoties no psihiska sasprindzinājuma, ātri atpūsties, maksimāli koncentrēt spēkus. Autogēnais treniņš ir apzināta zemapziņas vadīšana. Lietišķa pašanalīze un skaidra iekšējo uzdevumu nostādne ir panākumu nosacījumi. Nepieciešama uzticības pilna iedziļināšanās sevī. Iesākumā jāveic koncentrēšanās un atslābināšanās vingrinājumi, tālāk var virzīt pašiedvesmu paša noteiktā secībā. Galvenais noskaņojums ir šāds: “Es veicu absolūti nepieciešamu un reizē patīkamu darbu, tas ir gan pienākums pret sevi, gan debešķīga atpūta. Tā ir tikšanās ar sevi, vērtīgs ir viss, kas notiek šajās minūtēs” (30, 74. lpp.).

Cilvēkam vispirms ir jābūt pārliecinātam, ka viņš spēj autogēno treniņu apgūt. Jebkuras šaubas par sevi pašu, par metodi vai par kursa vadītāju apgrūtina pasākumu. Neitrāla attieksme pret kaut ko notiekošu ir laba, bet vēl labāk ir, ja attieksme ir pozitīva. Jābūt iekšējai gatavībai. Turklāt izdevīgā stāvoklī atrodas tie interesenti, kuriem ir nopietns pamats apgūt autogēno treniņu. "Vāja personība" to apgūst vieglāk nekā "stipra", kurai ir spilgti izteikta savas individualitātes apziņa un vāji izteikta identifikācijas spēja. Vāji attīstīta loģiskā domāšana sekmē mācīšanos un palīdz nostiprināt ciešu ticību rezultātam. Cilvēks, kas pēc savas dabas jau ir nosvērts un pacietīgs un pieņem, ko viņam māca, visumā autogēno treniņu apgūst mazliet vieglāk nekā nemierīgie, nervozie, aktīvie un aizdomīgie. Apgūstot autogēno treniņu, katru dienu regulāri jāvingrinās trīs reizes. Tiklīdz vingrinājumos gūti apmierinoši panākumi, var automātiski pāriet uz vienu – saglabāšanas devu. Ieteicams vingrināties klusā, aptumšotā un ne pārāk siltā telpā. Ar pilnu vēderu nav viegli trenēties. Lai vingrinātos, nepieciešama rakstura stingrība un izturība. Turklāt šīs nodarbības veicina personības nobriešanu. Suģestija jānotiek bez gribas piepūles. Pievērsties savam ķermenim, autogēnā treniņa apguvējs atskārš, ka ne tikai viņam ir ķermenis, bet, ka arī viņš ir ķermenis. Autogēnais treniņš paver plašu iekšējās brīvības telpu, dod lielisku sajūtu, ka beidzot esi kļuvis pats sev saimnieks (10, 30, 31).

2. PRAKTISKĀ DAĻA

2.1. Pētījuma metodoloģija

Bakalaura darbā veikts kvalitatīvais pētījums, un izmantota pusstrukturēta – fenomenoloģiskā metode. Pētījuma dalībnieki tika izvēlēti pēc tipiskā gadījuma metodes. Pētījuma veikšanai bakalaura darba autore saņēma atļauju no atbildīgās personas, ģimenes ārsta prakses vadītājas (sk. 1. pielikumu) Ģimenes ārsta prakses ietvaros telefoniski tika veikta respondentu piekrišana pētījumam. Pētījums ilga no 02.03.07. līdz 16.03.07. Pilotintervijā piedalījās divi respondenti. Pēc intervijas tika pievienots vēl viens jautājums par izglītību.

No 64 telefoniski uzaicinātajiem pacientiem intervijai par netradicionālās ārstēšanās metožu pielietošanu labprātīgi piekrita 20 respondenti. 10 respondenti bija onkoloģijas slimnieki, 10 respondenti bija hronisku slimību pacienti. Tika izvēlēti respondenti, kuri ir ārstējušies ar alternatīvās ārstēšanās metodēm, neievērojot to vecumu, dzimumu un izglītību. Visiem intervijas dalībniekiem tika garantēta personas datu un sniegtās informācijas konfidencialitāte.

Intervija tika veikta ar jau sastādītiem 13 jautājumiem (sk. 2. pielikumu), kuri tika izstrādāti pamatojoties uz jau veiktajiem pētījumiem Latvijas valstī, kā arī analizējot izmantoto literatūru, kura ir saistībā ar Keitas Ēriksones rūpju teoriju. Intervijas jautājumi ir atbilstoši izvirzītajam mērķim. Visi dalībnieki atbildēja uz iepriekš sagatavotiem vienādiem jautājumiem, kuri sakārtoti vienādā secībā. 10 intervijas tika ierakstītas diktofonā un pierakstītas protokolā, bet 10 respondenti kategoriski atteicās no ieraksta diktofonā, tās tika pierakstītas protokolā. Pārsvarā prevalē sieviešu viedoklis, jo intervijai piekrita 5 vīrieši un 15 sievietes.

Katra intervija aizņēma stundu, jo vispirms tika iedoti sagatavotie jautājumi, lai respondents ar tiem iepazītos. Intervijas ar respondentiem identificētās satura vienības, kategorijas un jēdzieni (sk. 3. pielikumu, 2.1. tab.).

Pētījuma ierobežojošie faktori ir ierobežota pētāmā grupa, indivīdu dažādā pieredze, izmantojot netradicionālās ārstēšanās metodes, ka arī atšķirīgs emocionālais stāvoklis.

Pētījuma veicinošie faktori ir dalībnieku piekrišana sniegt informāciju. Intervijas laikā varēja novērot respondentu rakstura īpašības un uzvedību, kā arī novērtēt intervijas patiesumu.

2.2. Psiholoģiskais respondentu raksturojums

Zvanot respondentiem, jau telefona sarunā varēja dzirdēt uztraukumu. Tikai daži ļoti atklāti sāka stāstīt savu dzīves stāstu. Visvairāk uzdotie jautājumi pa telefonu bija: „Vai tik Jūs neesat kāda uzdevumā, kurš grib aizliegt netradicionālo medicīnu?” Telefona sarunā grūti bija paskaidrot situāciju, kāpēc tiek veikts šis pētījums, pacienti neticēja.

Kaut arī mūsu valstī ir demokrātija, cilvēki baidās runāt atklāti par alternatīvās ārstēšanas pielietošanu. Saprotams, ka katrs var paust savu viedokli, bet nicināt presē, televīzijā cilvēkus, kuri ir ārstējušies pie dziednieka un nav apmeklējuši ārstu, bet pēc tam maksā ar savu dzīvību, nebūtu un nav ētiski.

Jau zinot šo viedokli, darba autorei bija diezgan viegli atrast kopēju valodu ar respondentiem. Pie katra intervijas dalībnieka tika pavadīta apmēram stunda. Iepazīstoties ar jautājumiem, sejas izteiksmēs varēja novērot gan labpatiku, gan sašutumu, gan vienaldzību.

Kamēr neieraudzīja pildspalvu vai mikrofonu, cilvēki ļoti vaļširdīgi stāstīja par savu kontaktu ar alternatīvās ārstēšanas speciālistu, bet tiklīdz saprata, ka runātais tiks protokolēts, atbildes vairāk kā pusei respondentu bija īsas un konkrētas.

Līdzdalībā bija jūtamas svārstības, kas bija atkarīgas no jautājuma. Tika novērots, ka jautājumu „Kura speciālista ārstēšanas ieteikumus ievērojat vairāk?” respondenti apdomāja ilgāk. Var secināt, ka darbojas aizsargmehānismi: bailes, uztraukums, neziņa.

Vaļširdīgi un atklāti ar daudziem papildinājumiem stāstīja tie respondenti, kuri jau ilgāku laiku izmanto netradicionālo medicīnu, bet slēpti un īsi, kuri bijuši pirmo reizi vai kuri negribīgi aizgājuši ģimenes locekļu iespaidā.

Visvairāk informācijas varēja iegūt tieši no respondenta, kurai bija negatīva pieredze. Intervijas un sarunas laikā viņa bija it kā iemesta satraukuma, sarūgtinājuma un vilšanās dzelmē. Viņai bija licies, ka ir pieņēmusi pareizo lēmumu, tāpēc ļoti sāpīgi pieņēma esošo stāvokli. Tās bija ne tikai fiziskas sāpes, bet arī emocionālas.

Tāpēc ļoti saprotama bija katra respondenta atklātība, noslēgtība, neuzticēšanās.

2.3. Pētījuma rezultāti un analīze

Pirmais jautājums tika uzdots respondentam, lai noskaidrotu, vai viņam ir kāda hroniska saslimšana. Jautājums tika uzdots sakarā ar objekta izvēli pētījuma izpildei. Svarīgi bija uzzināt arī to, kāda veida saslimšanas ir pētījuma dalībniekiem. Šī informācija norādīja, ar kādām slimībām tiek meklēta palīdzība pie netradicionālās ārstēšanas speciālistiem.

Jautājums atbilst kategorijai – slimība. Satura vienības: sen jau slimoju ar plaušu slimību; bieži sāp kuņģis; man ir vēzis. Šim saturam vienībām atbilst kategorija: diskomforta izjūtas, sāpju sajūta, bezcerība.

No jautājuma "Kādu netradicionālās ārstēšanās veidu esat izmantojis?" tika iegūta informācija par populārākiem alternatīvās ārstēšanās veidiem, kurus izmanto respondenti. No sešpadsmit respondentu atbildēm varēja secināt, ka galvenokārt tiek izmantoti dziednieku pakalpojumi. Puse no respondentiem, kuri izmanto dziednieku pakalpojumus, izmanto vēl papildus medus terapiju, kā arī tautas līdzekļus – talismanus atbilstoši savai zodiaka zīmei, braukšanu uz mežiem, pie jūras, vai uz svētvietaš, uzņemt enerģiju tālākajam dzīves posmam. Pie četrus respondentus gultām varēja redzēt izšūtas sedziņas un dvieļus ar zīmju ornamentiem. Pētījuma dalībnieki norādīja, ka šīs zīmes aizsargā viņa individuālo biolauku. Divi pētījuma dalībnieki izmanto homeopātu ieteikumus un to piedāvātās zāles.

Divi no respondentiem izmantoja meditāciju, bet viens izmantoja savā ārstēšanās procesā tikai tautas līdzekļus. Šis bija izziņas jautājums, kurā tika noskaidrotas alternatīvās ārstēšanās metodes.

Dziednieku pakalpojumus izmantoja visi pētījuma dalībnieki ar onkoloģiskām saslimšanām, viņi arī kombinēja tos ar citām alternatīvās ārstēšanās metodēm. Arī hronisku slimību slimnieki apmeklēja dziedniekus, bet viņi arī pievērsās uzmanību citām ārstēšanās metodēm.

Jēdziens – ārstēšanās veidi. Satura vienības: ticu tikai „tantiņām”, tautas līdzekļi – labākie, dabiskās zālītes. Kategorija šīm vienībām: pārliecība par savām izjūtām, ticība savām zināšanām.

Jautājums „Kādā veidā ieguvāt informāciju?” atbilst informācijas ieguvei. Vienpadsmit respondenti informāciju ieguvuši no žurnāliem, avīzēm, radio un televīzijas. Šie respondenti, kuri bija ieguvuši informāciju no masu izziņas līdzekļiem, bija vairākas reizes mainījuši speciālistus. Izskaidrojums bija, ka tie esot bijuši komerciālie saloni, kur lielāka uzmanība bija veltīta naudas ieguvei, nevis ārstēšanai. Šie respondenti atkārtoti meklēja informāciju pie draugiem vai radiem. Viens respondents dziednieku apmeklēja no bērnības un atbildēt uz šo jautājumu nevarēja. Intervijas dalībnieki, kuri izmanto homeopātiju un meditāciju, informāciju ieguva no masu izziņas līdzekļiem, un speciālisti netika mainīti.

Atbildes uz šo jautājumu atbilst jēdzienam - personības iezīmes, kurā galvenās satura vienības bija: mani pārņēma interese un zinātkāre; mani jau no bērnības veda pie dziednieka; es negribu dzīvot neizmēģinot visus ārstēšanās variantus; ticu masu medijiem. Kategorijas šiem izteikumiem ir: tiekšanās pēc novitātes; padošanās citu domām; īpašs personisks viedoklis.

Jautājums "Kā jūs nonācāt pie lēmuma izmantot alternatīvās ārstēšanās veidu?" Vispopulārākās atbildes bija „man nav ko zaudēt”, „varbūt Dievs palīdzēs, ja radījis cilvēkus ar tādām dotībām”. Tādas atbildes bija saņemtas no četrpadsmit intervijas dalībniekiem. „Nepalīdzēja zāles, slikti jutos”, atbildēja četri respondenti, kā arī dalībnieki atzīmēja zinātkāri – „citiem palīdz, kāpēc man nepalīdzēs?”. Viena no aptaujas dalībniecēm dziednieka pakalpojumus izmantoja, jo baidījās zaudēt vizuālo pievilcību. Četri no respondentiem dziednieka un homeopāta palīdzību meklēja nevis ar pamatsaslimības problēmām, bet blakus parādību iemeslu dēļ pēc ķīmijas terapijas kursiem.

Jautājums atbilst motivācijas jēdzienam, kurā galvenās satura vienības ir: bailes no operācijas, kāda es izskatīšos; citiem palīdz, ar ko es esmu sliktāks; man jau nav ko zaudēt šajā dzīvē; pārliecība, ka būs labāk. Kategorijas šiem izteikumiem ir vizuālā tēla zaudējums; attieksme pret sevi; bezcerības situācija; cerība veselības uzlabošanā.

Respondentu atbildes uz jautājumu "Kādā vecumā pirmo reizi izmantojāt alternatīvās ārstēšanas speciālistu palīdzību?" bija dažādas. Visvairāk intervijas dalībnieki atzīmēja, ka izmanto jau no 2 gadiem līdz 5 gadiem. Šie respondenti bija pēc onkoloģiskajām operācijām, un homeopātiskās zāles izmantoja gandrīz visu mūžu. Divi respondenti dziednieka ārstēšanu izmanto 30 gadus. Četri intervijas dalībnieki atzina, ka ir izmantojuši pirmo reizi, jo neesot bijusi cita iespēja. Vidējais vecums, kad respondenti pirmo reizi ir apmeklējuši alternatīvās ārstēšanās speciālistus, ir no 45 līdz 68 gadiem.

Jēdziens – izmantošanas laiks. Kategorija: vecums, kurš atbilst satura vienība – pusmūžā, viss jāpamēģina pirmo reizi.

Respondentu atbildes uz jautājumu "Vai ģimenes ārsts zina par alternatīvās ārstēšanās speciālistu apmeklējumiem?" bija apstiprinošas. Ģimenes ārstam neesot pretenziju pret alternatīvās ārstēšanās metodēm, bet viņš noliedz tikai alternatīvo ārstēšanos bez tradicionālās medicīnas. Viens intervijas dalībnieks nebija runājis ar ārstu par dziednieka palīdzību, jo bija to izmantojis nesen. Respondents, kurš izmanto meditāciju arī nebija konsultējies ar ģimenes ārstu, jo uzskatīja, ka par to nevajag konsultēties. Meditācija nekādā mērā neietekmējot ārstēšanos ar tradicionālo medicīnu.

Jēdziens – attieksme. Satura vienības šīm atbildēm atbilst: visu par mani zina; obligāti jāpasaka, citādāk nevar. Kategorija: pozitīva attieksme, savstarpēja uzticība.

Atbildes uz jautājumu "Vai netradicionālās ārstēšanās speciālists ir ieteicis griezties pie ģimenes ārsta?" bija pārliecinoši negatīvas. Tikai divi dziednieki bija ieteikuši vērsties pie ārsta ar savu pamatslimību. Viens no dziedniekiem pats izsaucis ātro palīdzību, jo viņam neesot patīcis respondenta veselības stāvoklis. Slimnīcā bija konstatēta pneimonija. Paši respondenti arī nebija prasījuši par iespējām ārstēties pie slimību speciālista. Par noklusēšanu, lai apmeklētu ģimenes ārstu, viens respondents bija ļoti sašutis, jo 4 gadus bija ārstējusies pie dziednieka, bet rezultātā bija krūts vēzis, un veselības stāvoklis tagad ir kritisks.

Atbildes atbilst jēdzienam – bailes. Satura vienības: nebija tādas sarunas, neuzskatīju par vajadzīgu par to runāt. Kategorija: pašpārliecinātība par sevi, pārliecība par savām spējām.

Uz jautājumu "Kura speciālista ārstēšanos ieteikumus ievērojat vairāk?", piecpadsmit respondenti atbildēja, ka gan tradicionālo, gan netradicionālo. Trīs respondenti izmanto vairāk tradicionālo ārstēšanos, bet viens respondents tikai tradicionālo. Tikai netradicionālo ārstēšanos izmanto divi respondenti.

Atbildes atbilst jēdzienam - rūpes. Kā satura vienības ir: izmantoju tikai tradicionālo medicīnu; dzeru abu speciālistu nozīmētās zāles. Kategorija šīm vienībām ir pārliecība par savu viedokli.

Uz jautājumu "Kādas ir Jūsu domas par netradicionālo ārstēšanu un pakalpojumu saņemšanu?" atbildes bija ļoti atšķirīgas. Ārstēšana esot efektīga, lēta, ātri sasniedzama – atbildēja vairāk kā puse respondentu. Septiņi pētījuma dalībnieki iesaka arī citiem izmantot alternatīvo medicīnu. Sešpadsmit respondenti atbild, ka speciālisti esot ļoti sirsnīgi, ar lielu atbildības sajūtu, rada ticību. Vienaldzīgas atbildes bija divas, bet redzēt uz tiesas krēsla dziednieku vēlējās viens respondents.

Jautājums atbild uz jēdzienu rūpes. Satura vienības ir: galvenais lai palīdz, gribu dzīvot; iesaku arī citiem izmantot visas iespējas. Kategorija šīm vienībām ir orientācija uz panākumu.

Respondentu atbildes uz jautājumu "Kā ir izmainījies Jūsu dzīves veids un veselības stāvoklis, ārstējoties pie netradicionālās ārstēšanas speciālista?" bija daudzveidīgas. Četriem respondentiem ir grūti atbildēt, un viņi nejūt izmaiņas, bet četrpadsmit intervijas dalībnieki ir laimīgi, ka jūtas labi. Ticību tālākai dzīvei un cerību jūt sešpadsmit respondenti, bet viens respondents negrib nemaz atcerēties to murgu.

Šī jautājuma atbildes sniedz izpratni par jēdzienu – spēle. Satura vienības, kuras uz to norāda ir: man ir ļoti labi, esmu visiem vajadzīga; galvenais, ka lēti un ātri sasniedzama palīdzība; efektīva ārstēšana; laipni, labi konsultanti visas dzīves problēmas māca atrisināt. Kategorija šīm vienībām ir: vēlme palīdzēt citiem; nozīme finansiālajam stāvoklim; izjūtas par speciālista kvalitātes atbilstību savam darbam.

Uz jautājumu "Kā Jūs uzskatāt, vai var apvienot netradicionālo medicīnu ar tradicionālo medicīnu?" atbildes bija gandrīz viennozīmīgas, ka ne tikai var, bet vajag tās apvienot. Kā iemeslu minēja daudzveidīgo ārstēšanas metožu pielietošanu, kā arī netradicionālās ārstēšanās speciālistu laipnību un draudzību. Dziednieki esot arī labi sarunu biedri un padomu devēji visās dzīves situācijās. Viens respondents kategoriski noliedz ārstēšanos pie alternatīvās medicīnas speciālista, bet to, ka esot jāizvēlas viens ārstēšanās veids, uzsver divi respondenti. Pēc šī jautājuma tiešajām atbildēm respondenti izteica būtiskās piezīmes un ieteikumus no savas pieredzes.

Jēdziens - pieredze - tiek izskaidrots šī jautājuma atbildēs. Satura vienības ir: ļoti palīdzēja, jutos atkal kā cilvēks; vajag vairāk informācijas tieši statistisko, lai zinātu kādi ir rezultāti visos gadījumos, abu speciālistu lielāku sadarbību; labs ir viss, ko esi izmēģinājis, izvērtē sev vajadzīgo. Kategorijas šim jēdzienam ir: savs viedoklis; vēlme pēc informācijas; personu ieteikums; personu izjūtas.

Divpadsmitais un trīspadsmitais jautājums parāda demogrāfisko daļu. Visvairāk respondentu bija no 40 līdz 60 gadiem, tādi bija vienpadsmit, bet no 61 līdz 80 bija deviņi respondenti.

Ar augstāko izglītību bija deviņi respondenti, vidējā – speciālā izglītība bija astoņiem respondentiem, bet vidējā un pamatskolas izglītība trijiem intervijas dalībniekiem.

Pētījuma veikšanas laikā strādājoši respondenti bija trīspadsmit. Četriem respondentiem bija 2. grupas invaliditāte, bet trīs dalībnieki bija pensionāri.

SECINĀJUMI

Pamatojoties uz šī darba teorētisko un praktisko pētījuma daļu, var veikt zināmus secinājumus:

1. Visi aptaujātie respondenti ir griezušies pie alternatīvās ārstēšanās speciālistiem vai pielietojuši kādu ārstēšanās metodi.
2. Populārākie netradicionālās ārstēšanās veidi, respondentu vidū tiek minēti dziednieku apmeklējumi, tautas līdzekļi (medus), homeopātijas līdzekļi.
3. Informāciju par netradicionālām ārstēšanas iespējām respondenti ieguvuši no masu saziņas līdzekļiem, kura galvenokārt bija komerciāla.
4. Respondenti pievēršās netradicionālās ārstēšanas metodēm, jo vēlējās izmantot visus pieejamos līdzekļus, lai paildzinātu savu dzīvi un tās kvalitāti, neatsakoties no tradicionālās medicīnas pakalpojumiem.
5. Alternatīvās ārstēšanas speciālisti, pārsvarā gadījumu, noraidoši izsakās par tradicionālās ārstēšanas metodēm.
6. Respondenti atzīmē, ka ir nepieciešams apvienot alternatīvās un tradicionālās ārstēšanas metodes.

Pētījuma rezultāti nav vispārināmi, jo pētījuma dalībnieki ir no ierobežotas grupas. Būtiski ir tas, ka katrs centās sev palīdzēt izmantojot jeb kuru iespēju, līdzekli un informāciju. Prata izvēlēties savām vajadzībām to, kurai visvairāk ticēja. Netika slēpta informācija no ģimenes ārsta par netradicionālās ārstēšanās metožu pielietošanu.

Izmantotā literatūra un avoti

1. **Rozenfelds, A.** *Ievads alternatīvajā medicīnā.* Rīga: RAKA, 1996. 266 lpp.
2. **Helmanis, Ē.** *Netradicionālā medicīna un psihiskā aizsardzība.* Rīga: OLNA, 2000. 133 lpp.
3. **Ošiņa, I.** *Dziedniecības gadagrāmata 2001.* Rīga: Trio Astra, 2000. 317 lpp.
4. **Eko, U.** *Kā uzrakstīt diplomdarbu.* Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2006. 319 lpp.
5. **Kropļijs, A. Raščevska, M.** *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs.* Rīga: RAKA, 2004. 1771 lpp.
6. **Peks, S. M.** *Nepazīstamais ceļš.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. 250 lpp.
7. **Stuļģinskis, S.** *Ievads dzīvās ētikas mācībā.* Rīga: Vieda, 2001. 220 lpp.
8. **Klīve, V. V.** *Rīcības ceļos.* Rīga: Zinātne, 1998. 144 lpp.
9. **Priede Kalniņa, Z.** *Māsas prakse, pamatota teorijā.* ASV: Heritage Printing/Graphics, Milwaukee, WI USA, 1998. 210 lpp.
10. **Ošiņa, I.** *Dziedniecības gadagrāmata 2002.* Rīga: Trio Astra, 2001. 320 lpp.
11. **Vāgnere – Tile, K.** *Iedvesmas mirkli.* Rīga: Jumava, 2004. 375 lpp.
12. **Beins, Dž.** *Slepenā zinātne.* Rīga: Vieda, 2000. 203 lpp.
13. **Irdens, A.** *Viduslaiku vēsture.* Rīga: 1934. 21.-22. lpp.
14. **Mits, O.** *Mistiskā pasaule.* Rīga: Zintnieks, 2004. 192 lpp.
15. **Avots, J.** *Maģija, kuru neievērojam.* Rīga: Olna, 1998. 123 lpp.
16. **Tomsons, D.** *Pasaules garīgo un mistisko tradīciju sākotne un attīstība.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2002. 251 lpp.
17. **Plaudis, J. A.** *Leģendārā Zilākalna Marta.* Rīga: Izdevniecība Aplis, 2002. 251 lpp.
18. **Plaudis, J. A.** *Latvijas izcilākie dziednieki un gaišreģi 2. grāmata.* Rīga: Izdevniecība Aplis, 2003. 348 lpp.
19. *Dzīvās ētikas mācība par jauniem ārstniecības veidiem.* Rīga: Vieda, 349 lpp.
20. **Semjonova, A. Šuvalova, O.** *Mēness kalendārs ikdienas dzīvē.* Rīga: Vieda, 2005. 273 lpp.
21. **Detlefsens, T. Dāke, R.** *Slimība kā ceļš.* Rīga: Tēvzeme, 1997. 183 lpp.
22. **Priede, L.** *Šaipus debesīm.* Rīga: Zintnieks, 2002. 172 lpp.
23. **Mazulans, J.** *Burvīgi rotājumi.* Rīga: Vieda, 2005. 110 lpp.
24. **Mazulāns, J.** *Dzīvās spirāles.* Rīga: Vieda, 2005. 101 lpp.
25. **Jansone, A.** *Rotātās telpu tekstilijas Latvijā.* 2004. Rīga: Zinātne, 2004. 225 lpp.
26. **Taube, T.** *labie vārdiņi.* Rīga: Zintnieks, 2005. 240 lpp.
27. **Radbaha, D.** *Latvijas svētvietas un to ļaudis.* Rīga: Jumava, 2006. 174 lpp.

28. **Džarviss, J.S.** *Medus un citi dabas produkti*. Rīga: Alberts XII, 2000. 159 lpp.
29. **Belovs, V.** *Dzīve bez zālēm*. Rīga: Alberts XII, 2000. 243 lpp.
30. **Vostokovs, V.** *Tibetas lamu noslēpumi*. Rīga: Vieda, 2000. 227 lpp.
31. **Šubina, J.** *Karmiskā medicīna*. Rīga: Vieda, 2004. 85 lpp.
32. **Andersons, I. Čerņevska, I. Kalniņa, I. Nātiņa, D. Puriņa, R. Vjateris, L.**
Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Rīga: Avots, 2005. 891 lpp.
33. *Нетрадиционная медицина - самые популярные методы и способы лечения*.
Москва: ОЛМА – ПРЕСС Образование, 2006. 797 стр.
34. **Колобов, Ф.Г.** *Доктор Бутейко: созданная сила дыхания и мышления*.
Ростов – на – Дону: Феникс, 2006. 170 стр.
35. **Katie Eriksson** : *Theory of caritative caring /,...-* [atsauce 21.11.2006.]. Pieejams:
<http://www.worldcatlibraries.org/wcpa/top3mset/3c7e8fc933efe25ea19afeb4da09e526.html>.
36. . **Katie Eriksson** : *Theory of caritative caring*. - [atsauce 21.11.2006.]. Pieejams:
<http://www.sygeplejersken.dk/sygeplejersken/default.asp?intArticleID=177&menu=195009>.
37. **SKDS dati** *Netradicionālās medicīnas pielietošana ģimenē*. – [atsauce 12.12.2007.].
Pieejams: <http://www.skds.lv/index.php?lng=llat&c=2>.
38. **Kudrjavevs, I.** *Netradicionālās medicīnas metožu izmantošana*. – [atsauce 12.12.2007.].
Pieejams: <http://www.rsu.lv/index.php?id=56&doc=225&top=&l=doc>.
39. *Raganu tiesa*. – [atsauce 04.04.2007.].
Pieejams: <http://www.geocities.com/Hollywood/Studio/3015/burn.htm&h=261&w=250&sz=12&hl=lv&start=234&tbnid=9CD5L7cYMn2LaM:&tbnh=112&tbnw=107&prev=/images%3Fq%3DInquisition%252Bfire%26start%3D220%26gbv%3D2%26ndsp%3D20%26vnum%3D10%26hl%3Dlv%26sa%3DN>.
40. *Debesu grāmatas*. – [atsauce 04.04.2007.].
Pieejams: www.latviatourism.lv/.../bibelesmuzejs.jpg.
41. *Dziedniecības metode*. – [atsauce 14.03.2007.].
Pieejams: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archiv>.
42. *Dziednieka darba vieta*. – [atsauce 14.03.2007.].
Pieejams: www.magik.ru/images/621.jpg.
43. *Latviešu aizsargornaments*. – [atsauce 21.12.2007.].
Pieejams: <http://www.ailab.lv/kultura/orn04.gif>.

44. *Buramie vārdiņi*. – [atsauce 05.03.2007.].

Pieejams: http://www.wizards.com/dnd/images/rod_gallery/86300.jpg.

45. *Pokaiņu svētvieta taciņa*. – [atsauce 04.04.2007.].

Pieejams: <http://www.viss.lv/index.php?act=gal&lang=lat&PersID=149344&ss=1>.

46. *Dziednieciskais koks – ozols*. – [atsauce 14.03.2007.].

Pieejams: <http://www.vietas.lv/.../small/41/image4741.jpg>.

47. *Medus*. – [atsauce 02.04.2007.].

Pieejams: <http://medus.patiekalai.lt/images/korys.JPG>.

48. *Homeopātijas pamatprodukts*. – [atsauce 02.04.2007.].

Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/life/32/articles/11776/0>.

49. *Meditācijas rituāls*. – [atsauce 12.03.2007.].

Pieejams: www.floweroflife.org/m01.jpg.

PIELIKUMI

1. pielikums

XXXX XXXXXX
ģimenes ārsta prakse

LU Medicīnas fakultātes
Veselības zinātņu māczinību
Bakalaura studiju programmas
III kursa studentes
Ilgas Parfenko

IESNIEGUMS

Lūdzu atļauju man, Ilgai Parfenko, Valsts SIA „Rīgas Austrumu slimnīca” Klīnika „Linezers” A2 māsai, veikt pētniecības darba izstrādei nepieciešamo interviju Jūsu vadītajā ārstu praksē. Intervijas jautājumus pievienoju šim iesniegumam.

Bakalaura tēmas nosaukums – Individu pieredze netradicionālās medicīnas praksē.

Rīga, 2007.g. 14.02.

Paraksts.....

Intervijas jautājumi bakalaura darba tēmai:
Indivīdu pieredze netradicionālās medicīnas praksē

Labdien! Mani sauc Ilga Parfenko. Es studēju LU Medicīnas fakultātes Māšzinību programmas 3. kursā un veicu pētniecības darbu par tēmu „Indivīdu pieredze netradicionālās medicīnas praksē” Ar šīs intervijas starpniecību Jūs tiekiet iesaistīts manā pētniecības darbā. Intervija ir anonīma un tiks izmantota tikai manā pētījumā. Pētījuma dati tiks izmantoti tikai mana pētījuma ietvaros.

- 1. Vai Jums ir hroniska saslimšana? (Kāda?)**
- 2. Kādu netradicionālās medicīnas ārstēšanas veidu esat izmantojis?**
- 3. Kādā veidā ieguvāt informāciju?**
- 4. Kā Jūs nonācāt pie lēmuma izmantot.....?**
- 5. Kādā vecumā pirmo reizi izmantojāt ..... ārstēšanas?**
- 6. Vai ģimenes ārsts zina par ..... apmeklējumu?**
- 7. Vai ..... speciālists ir ieteicis griezties pie ģimenes ārsta?**
- 8. Kura speciālista ārstēšanas ieteikumus ievērojat vairāk?**
- 9. Kādas ir Jūsu domas par .... ārstēšanu un pakalpojumu saņemšanu?**
- 10. Kā ir izmainījies Jūsu dzīves veids un veselības stāvoklis ārstējoties pie .... speciālista?**
- 11. Kā Jūs uzskatāt, vai var apvienot..... ar tradicionālo medicīnu?**
- 12. Jūsu vecums?**
- 13. Jūsu izglītība?**

Daudzpunkti intervijas anketā tiek lietoti, jo nezinu kādu netradicionālās medicīnas veidu respondents izmanto. Intervijas laikā pēc otrā jautājuma tiks jau lietots tas vārds, kādu ārstēšanās veidu, respondents ir izmantojis, vai vēl izmanto. Ja rodas jautājumi vai kaut kāda iemesla dēļ gribat sazināties ar pētniecības autoru, zvaniet tel. XXXXXXXX

Intervijas ar respondentiem identificētās satura vienības, kategorijas un jēdzieni

Satura vienības	Kategorija	Jēdziens
Sen jau slimoju ar plaušu slimību Bieži sāp kuņģis Man ir vēzis.	Diskomforta izjūtas Sāpju izjūta Nolemība	Slimība
Ticu tikai „tantiņām”, Tautas līdzekļi - labākie Dabiskās zālītes	Pārliecība par savām izjūtām Dziļas zināšanas	Ārstēšanās veidi
Bailes no operācijas, kāda es izskatīšos Citiem palīdzēja, ar ko es esmu sliktāks Man jau nav ko zaudēt šajā dzīvē Pārliecība, ka būs labāk	Vizuālās pievilcības zaudējums Attieksme pret sevi Bezcerības situācija Cerība veselības uzlabošanā	Motivācija
Mani pārņēma interese un ziņkārība Mani jau no bērnības veda pie dziednieka Es negribu dzīvot, neizmēģinot visus ārstēšanās variantus Ticu masu medijiem	Tiekšanās pēc novitātes Padošanās citu domām Īpašs personisks viedoklis	Personības iezīmes
Pusmūžā viss ir jāpamēģina pirmo reizi	Vecums	Izmantošanas laiks
Visu par mani zina Obligāti jāpasaka, citādi nevar	Pozitīva attieksme Savstarpēja uzticība	Attieksme

Intervijas ar respondentiem identificētās satura vienības, kategorijas un jēdzieni

Satura vienības	Kategorija	Jēdziens
Nebija tādas sarunas Neuzskatīju par vajadzību par to runāt	Nedrošība par savu esošo stāvokli	Bailes
Izmantoju tikai tradicionālo medicīnu Dzeru abu speciālistu ieteiktās zāles Galvenais, lai palīdz, gribu dzīvot Iesaku arī citiem izmantot visas iespējas	Pārliecība par savu viedokli Orientācija uz panākumu	Rūpes
Man ir ļoti labi, esmu visiem vajadzīga Galvenais, ka lēti un ātri sasniedzama palīdzība Efektīva ārstēšana, visas dzīves problēmas māca atrisināt laipni, labi konsultanti	Vēlme palīdzēt citiem Nozīme finansiālajam stāvoklim Izjūtas par speciālista kvalifikācijas atbilstību savam darbam	Spēle
Ļoti palīdzēja, jūtos kā cilvēks Vajag vairāk informācijas, tieši statistisko, lai zinātu kādi ir rezultāti visos gadījumos Abu speciālistu lielāku sadarbību Labs ir viss, ko esi izmēģinājis, izvērtējot sev vajadzīgo	Savs viedoklis Vēlme pēc informācijas Personu ieteikums Personu izjūtas	Pieredze

1.2. att. Raganu tiesa (39)

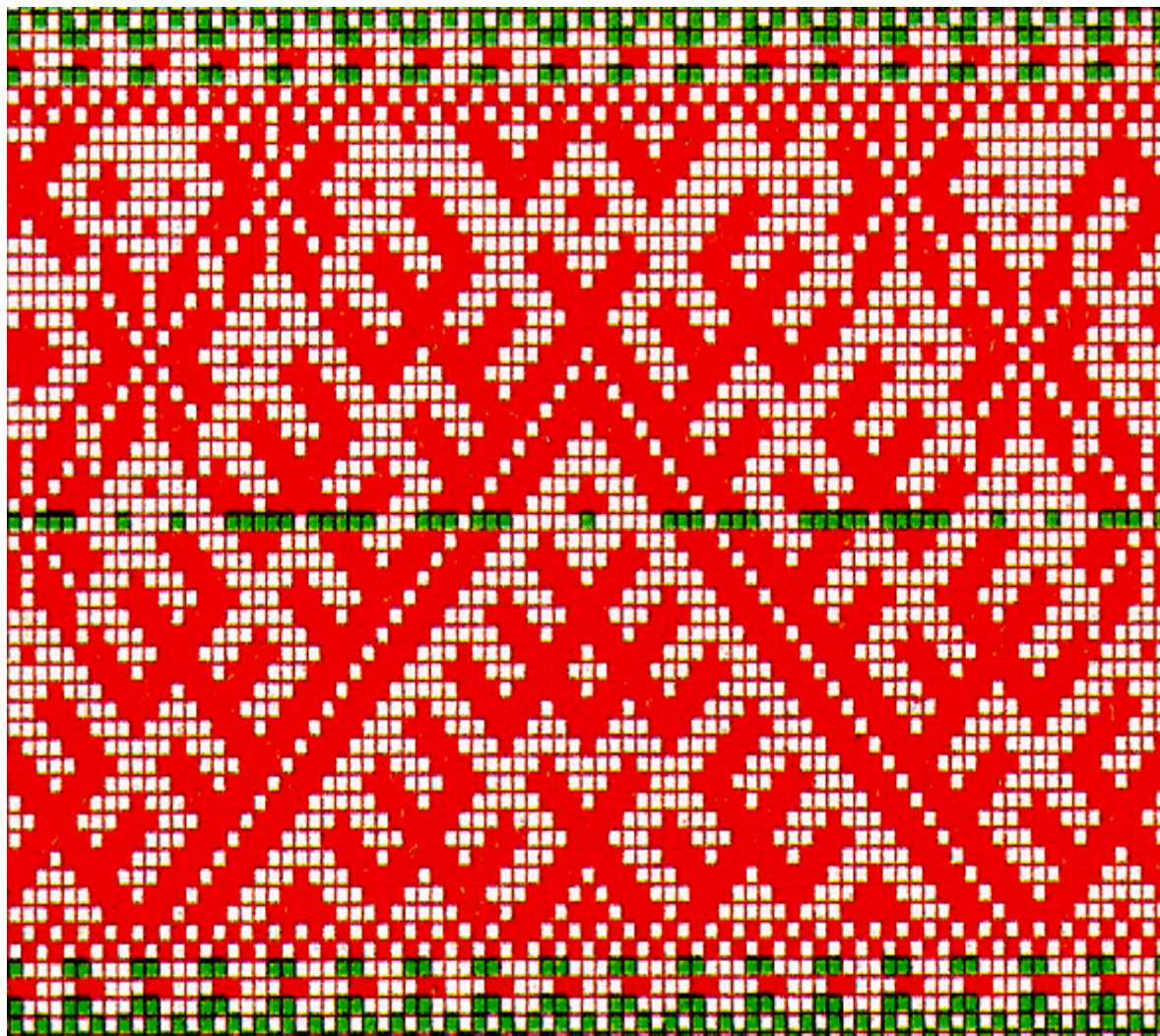
1.2.1.att. Debesu grāmatas (40)

1.3. att. Dziedniecibas metode (41)

1.4. att. Dziednieka darba vieta (42)

1.5. att. Latviešu aizsargornaments. Dieva zīme (43)

1.6. att. Buramie vārdiņi (44)

1.7.att. Pokaiņu svētvietas taciņa (45)

1.8. att. Dziednieciskais koks – ozols (46)

1.9. att. Medus (47)

1.10. att. Homeopātijas pamatprodukts – liepu ziedi (48)

1.11. att. Meditācijas rituāls (49)

DUKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs „Indivīdu pieredze netradicionālās medicīnas praksē” izstrādāts LU medicīnas fakultātē veselības zinātņu bakalaura māszinībās studiju programmā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Ilga Parfenko

Rekomendēju darba aizstāvēšanai

Vadītāja: PMG zin.ast. Natālija Lobova

Recenzents:

Darbs iesniegts LU medicīnas fakultātē 08.05.2007.

Metodiķe: Linda Stefanoviča

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr.   vērtējums

Komisijas sekretāre: